

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

Факультет соціальних і гуманітарних наук

Кафедра іноземних мов

КОНОВАЛОВ Максим Сергійович

**КОНЦЕПТ «ЗНАННЯ» У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ
СТУДЕНТСЬКОМУ ДИСКУРСІ**

кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня

за освітньою програмою

035 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно).

Мова і література (англійська)

Особистий підпис – Коновалов М.С.

Науковий керівник – Білобровська К.О.
(доктор філософії,
старший викладач кафедри іноземних
мов)

Завідувач кафедри – Перепадя Д.О.
(доцент кафедри іноземних мов,
кандидат педагогічних наук,
доцент)

Полтава 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЗНАННЯ» В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	6
1.1. Поняття концепту в сучасній когнітивній лінгвістиці	6
1.2. Семантична структура та мовні способи репрезентації концепту «знання».....	14
1.3. Особливості функціонування концепту «знання» у різних типах англомовного дискурсу (науковому, освітньому, мас- медійному).....	22
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЗНАННЯ» В АНГЛОМОВНОМУ СТУДЕНТСЬКОМУ ДИСКУРСІ.....	34
2.1. Особливості сучасного англомовного студентського дискурсу як об'єкта лінгвістичного аналізу	34
2.2. Лексико-семантичні та когнітивні характеристики репрезентації концепту «знання» в студентському мовленні.....	37
2.3. Дискурсивні стратегії та комунікативно-прагматичні особливості реалізації концепту «знання»: асоціативний експеримент	48
Висновки до розділу 2	56
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.	62
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність студентського дискурсу визначається низкою факторів:

1) студентський дискурс ще не був предметом системного дослідження; 2) мова молоді, до якої і належить студентський дискурс, знаходиться у центрі уваги багатьох лінгвістів; вона містить багато не вивчених мовних і мовленнєвих явищ; 3) сучасний студентський дискурс відіграє значиму не тільки соціальну, але й системно-мовну роль; 4) вивчення дискурсу є одним з напрямків сучасної лінгвістики, що найбільш активно розвиваються, проте залишаються дискусійними багато питань, які стосуються суті цього явища і його типів, зокрема студентського дискурсу.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять наукові праці вчених з проблем лінгвокультурології, концептології, дискурсології: Т.А. Космеда [20], О.О. Селіванова [34], Л.Т. Масенко [29], І.М. Кочан [22], О.В. Беляєва [4] та ін.

Як і будь-який тип дискурсу, студентський дискурс характеризується лексичними, граматичними, синтаксичними та іншими особливостями, включає деякі концепти, які допомагають побудувати особливий ментальний світ. Концепт *знання* також є невід'ємною частиною даного дискурсів усній або письмовій мові студентів являє собою одну з найважливіших тематик студентського спілкування.

Метою магістерського дослідження є комплексна характеристика та лінгвокогнітивний аналіз концепту «знання» у сучасному англomовному студентському дискурсі.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- розкрити сутність поняття «концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та окреслити його ключові характеристики, релевантні для аналізу концепту «знання»;
- проаналізувати семантичну структуру концепту «знання» та визначити основні мовні засоби його репрезентації в англійській мові;

- з'ясувати особливості функціонування концепту «знання» у різних типах англомовного дискурсу – науковому, освітньому та мас-медійному;
- охарактеризувати специфіку сучасного англомовного студентського дискурсу як об'єкта лінгвістичного аналізу та визначити його ключові структурно-стилістичні параметри;
- визначити лексико-семантичні та когнітивні особливості репрезентації концепту «знання» у мовленні англомовних студентів;
- дослідити дискурсивні стратегії та комунікативно-прагматичні особливості реалізації концепту «знання» в англомовному студентському середовищі за допомогою асоціативного експерименту.

Об'єктом дослідження – англомовний студентський дискурс як різновид сучасної комунікації.

Предметом дослідження – є лексико-семантичні, когнітивні та дискурсивно-прагматичні особливості актуалізації концепту «знання» у сучасному англомовному студентському дискурсі.

Методи дослідження:

- метод асоціативного експерименту (проведення асоціативного експерименту з метою визначення реакції на стимули „знання” та „знати”);
- дискурс-аналіз (дослідження взаємозв'язку між писемним мовленням сучасних студентів на інтернет-форумах, соціальних мережах, анкетах та соціальним контекстом його виникнення);
- метод-інтент-аналізу (вивчення мови молоді з метою реконструкції інтенцій у зв'язку використання семи „знати” та концепту *знання*);
- концептуальний аналіз (визначення структурних та змістових особливостей концепту *знання*).

Практичне значення. Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані для подальшого розвитку досліджень у галузі дискурсивної лінгвістики, лінгвоконцептології, текстології та лінгвокультурології. Матеріали та висновки магістерської

роботи можуть слугувати теоретичною та методичною основою у процесі викладання навчальних дисциплін «Лінгвокультурологія», «Міжкультурна комунікація», а також курсів, пов'язаних із когнітивною лінгвістикою та аналізом дискурсу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- уточнено та запропоновано робоче визначення поняття «студентський дискурс», оскільки у сучасній дискурсології відсутнє його усталене тлумачення;
- вперше здійснено спробу окреслити концептосферу сучасних англійських студентів, що до цього часу не була об'єктом системного лінгвокогнітивного аналізу;
- концепт «знання» вперше розглянуто як ключовий компонент англійського студентського дискурсу, що дало змогу виявити його специфічні семантичні, когнітивні та дискурсивно-прагматичні характеристики в межах цього типу комунікації.

Апробація результатів дослідження: взято участь у Всеукраїнській студентській інтернет-конференції «Філологічні та педагогічні науки: сучасні виміри і виклики» (30 жовтня 2025 року м. Полтава.) Основні висновки роботи відображено в авторській публікації: «Характерні ознаки сучасного студентського дискурсу».

Структура та обсяг наукової роботи. Магістерська робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг роботи складає 74 сторінки. Основний текст роботи викладено на 61 сторінці. Список використаної літератури налічує 82 найменування, у тому числі 28 іноземними мовами. Робота містить 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЗНАННЯ» В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

1.1. Поняття концепту в сучасній когнітивній лінгвістиці

В Україні проблеми функціонування дискурсу досліджують такі вчені: Ф. Бацевич [2], який розглядає дискурс як процес і категорію комунікації та виділяє основні його типи; К. Серажим [37], який вивчає дискурс як соціолінгвістичне явище комунікативного середовища загалом та політичний дискурс як феномен сучасного інформаційного простору України; А. Єрмоленко [13], який розглядає дискурс як основу та форму націоналізованого життєвого світу та інші.

Серед зарубіжних учених цю проблему досліджують Т.А. van Dijk [81], А.О. Soter [78], В. Pearson [76], Н. Villiers [76], С. Eble [62] та інші. Дослідження дискурсу продовжує відігравати провідну роль у сучасній комунікативній лінгвістиці.

Як зазначалося раніше, не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття «дискурс», яке охоплювало б усі випадки його вживання. Через це науковці не дійшли згоди щодо єдиного трактування цього терміну, що відображається у численних сучасних лінгвістичних дослідженнях. Вивчення дискурсу як мовного феномену дозволило інтегрувати такі поняття, як текст, мовлення, мова, психологія, культурологія та соціологія, у єдину систему когнітивного сприйняття.

Слід зазначити, що сьогодні вже сформована теорія дискурсу як ключового лінгвістичного поняття, окреслені межі понять «текст», «мовлення» та «дискурс». Проте ці категорії потребують подальшого комплексного вивчення та дослідження.

Дослідження лінгвістичного дискурсу є важливим і актуальним не лише з наукової точки зору, а й з практичної. Роботи в цьому напрямку допомагають виявляти та описувати специфічні особливості розвитку певної мовної спільноти, адже мова відображає найтонші зміни та характеристики соціальної

дійсності. Наприклад, у дискурсі більшості онлайн-туристичних путівників можна помітити елементи, спрямовані на те, щоб зацікавити читача та викликати бажання відвідати конкретну дестинацію. Це водночас є активним механізмом поширення лексики та розвитку мови на світовому рівні. Такі явища стають особливо помітними під впливом розвитку туристичної індустрії та міграційних процесів, тоді як мовна толерантність при цьому часто не отримує належної підтримки.

Вивчення дискурсу є одним із актуальних напрямів сучасної науки. У сучасній лінгвістиці дискурс є багатозначним терміном-поняттям, «який використовується у лінгвістичних, літературознавчих, філософських, психологічних, історичних дослідженнях». Вивченням дискурсу займаються вітчизняні та зарубіжні лінгвісти: Т. Космеда [20], О. Селіванова [34], І. Кочан [22], Л. Масенко [29], О. Беляєва [4], Т. ван Дейк [81], А. McHout [72], В. Pearson [76].

“In linguistic the term “discourse” refers to a structural unit larger than the sentence. ... Discourse involves more than one sentence, and the sentences must be contingent. Just as every string of words is not a sentence, not every sequence of utterances is considered a “text”. For discourse, there are requirements of relevance in form and especially in meaning. Texts can be created by more than one participant, as in conversation or in various forms of monologue, most notably narrative and exposition” [77, с. 686].

У сучасній комунікативній лінгвістиці поняття дискурс є одним із ключових. Уявлення про дискурс відображають увесь хід розвитку лінгвістичної науки. У першій половині ХХ століття дослідження в мовознавстві зосереджувалися на мовній системі як одній із двох діалектично пов'язаних сторін мови. Проте з другої половини 1960-х років, у межах так званого «прагматичного повороту» [2, с. 88] увага лінгвістів зміщується на мовленнєву діяльність та її продукт – дискурс. Перші формальні

характеристики дискурсу описав у 1952 році З. Херріс [63] у статті про аналіз мови рекламних текстів.

Термін «дискурс» з'явився понад дві тисячі років тому в Римі й означав бесіди, діалоги, лекції вчених. Французьке *diskours* і англійське *discourse* зберегли це значення – «діалог, міркування, доповідь». Лише у 1950-х роках дискурс почали використовувати в лінгвістичних дослідженнях. З. Херріс [63] застосував його для дистрибутивного аналізу не лише окремих речень, а й текстів у контексті соціокультурної ситуації. Пізніше у французькій лінгвістичній традиції дискурсом позначали мову й мовлення загалом.

На початку 1970-х дискурс вважали синонімом функціонального стилю або навіть еквівалентом поняття тексту, через відсутність у деяких європейських мовах слова, аналогічного франко-англійському *discourse* [31, с. 116]. У той час дискурс сприймався переважно як «текстова» категорія під впливом кількох тенденцій:

- прагнення вивести синтаксис за межі речення (дослідження Т. А. ван Дейка [79]);
- розвиток мовної прагматики та теорії мовленнєвих актів;
- трактування мовлення як соціальної дії;
- інтеграція гуманітарних досліджень у лінгвістичну науку [37, с. 208].

Аналіз дискурсу та лінгвістика тексту є близькими, а іноді й тотожними напрямками лінгвістики. У лінгвістиці тексту 1970-х років терміни «дискурс» і «текст» зазвичай вважалися синонімами. Це пояснювалося відсутністю у деяких європейських мовах слова, яке б відповідало франко-англійському «*discourse*», і його доводилося замінювати словом «текст». Проте наприкінці 1970-х – на початку 1980-х років почали формуватися тенденції до розрізнення цих понять. Поступово поняття «текст» і «дискурс» стали диференціюватися.

Спочатку для розмежування цих понять орієнтувалися на різні аспекти: дискурс вважався соціальним, а текст – мовним. На це вплинула концепція Еміля Бенвеніста, який розглядав дискурс як мовлення, невіддільне від мовця,

а також роботи голландського дослідника Теуна ван Дейка [79], який під текстом розумів передусім абстрактну конструкцію, а під дискурсом – різні способи її реалізації, що аналізуються з погляду ментальних процесів та екстралінгвістичних факторів [54, с. 137].

Дискурс (від лат. *diskursus* – «міркувати») є основним предметом вивчення комунікативної лінгвістики. Німецький філософ Ю. Габермас ввів цей термін у науковий обіг, визначаючи його як «форму комунікації, що ґрунтується на аргументації, форму, у якій домагання значущості стають темою обговорення» [14, с. 47]. За А. Єрмоленком, смисловий зміст мовних висловлювань разом із прагненням досягти універсального консенсусу є основним засобом діалогічно-аргументативного перевірення спірних тверджень і нормативних висловлювань [14, с. 47]. Темою дискурсу є зміст мовлення та нормативні оцінки, а кінцевою метою – досягнення істинної згоди між учасниками комунікації.

Н. Шерстюк зазначає, що наразі не існує єдиного визначення поняття «дискурс», яке б охоплювало всі аспекти його функціонування. Це призвело до появи міждисциплінарного напрямку «дискурс-аналізу», який включає філософське підґрунтя, теоретичні аспекти, методологію та прийоми аналізу [50, с. 50]. Проникнення дискурс-аналізу в соціально-політичну та гуманітарну сфери сприяло розвитку різних теорій дискурсу, зокрема класифікації М. В. Йоргенсен і Л. Дж. Філліпс, а також дискурсної теорії Е. Лакло та Ш. Муффа, на що звертає увагу Н. Шерстюк [50].

Дискурс, як «форма соціальної практики», забезпечує злагоджене функціонування світу та його постійне вдосконалення. Лексичне походження терміна (*diskurcus, diskurrere*) означало «переговори» або «обговорення» і в епоху Відродження мало дещо негативний відтінок, асоціюючись із довгим беззмістовним монологом. Згодом дискурс набув значення конструктивної бесіди з чіткою метою. У сучасному розумінні він розглядається як

«систематичне, методичне, концептуальне мислення, що складається з послідовних частин, утворюючи цілісність, придатну для пізнання» [50, с. 51].

У 1952 році З. Херріс вперше застосував лінгвістичне трактування дискурсу як послідовності суджень і виражень думок, що утворюють текст, сприяючи проникненню терміна в лінгвістичний обіг [64]. У 1960-х роках відбулося чітке розмежування понять «текст» і «дискурс», яке визначило подальші наукові дослідження. Представники французької школи дискурсу (П. Шародо, М. Пешо, П. Серіо) розглядали «текст» як «відображення чужого мовлення» та продукт процесу, що залежить від мовця і умов комунікації, тоді як «дискурс» – як «висловлювання» і «комунікативну ситуацію» [77].

Дискурс – це зв'язний текст, який розглядається в контексті численних конститутивних і фонових чинників, таких як соціокультурні, психологічні та інші. Його часто називають «зануреним у життя» текстом, оскільки він досліджується разом із формами життя, що його формують, наприклад інтерв'ю, репортажами або науковими теоріями [52, с. 87].

Термін «дискурс» має різні значення й охоплює всі прояви комунікації в суспільстві. Широта цього поняття зумовила появу та існування в культурі численних дискурсів – наукового, художнього, політичного, економічного, релігійного та інших [54].

Погоджуємося з думкою Ф. Бацевич, який трактує дискурс як «сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій учасників комунікації, пов'язаних із пізнанням, осмисленням та представленням світу мовцем, а також із розумінням мовної картини світу адресатом» [3, с. 138].

Не існує єдиного визначення дискурсу через його багатогранність і широту застосування: термін використовується в лінгвістиці, комунікаційних науках, семіотиці, логіці, філософії, психолінгвістиці, соціолінгвістиці та інших дисциплінах. К. Серажим зазначає, що дискурс є багатозначним терміном, який застосовується як горизонтально (у різних науках), так і вертикально (на різних рівнях однієї науки) [37, с. 7]. Часто дискурс

розглядають як ідеологічно забарвлений текст, що відображає будь-які нав'язані погляди – політичні, релігійні або соціальні [8, с. 132–136].

Домінік Мангено виділяє такі значення дискурсу:

1. Мовлення як конкретне висловлювання.
2. Одиниця, що перевищує фразу або речення, предмет граматичного аналізу тексту.
3. Вплив висловлювання на адресата.
4. Бесіда як основна форма комунікації.
5. Мовлення, що належить мовцеві, на відміну від оповіді.
6. Протиставлення дискурс – мова;
7. Система обмежень на висловлювання відповідно до соціальної чи ідеологічної позиції мовця.
8. Об'єкт дослідження дискурсу як послідовність висловлювань у межах дискурсивного механізму [2, с. 90].

У комунікативній філософії дискурс визначається як будь-який міжособистісний процес спілкування, де учасники взаємодіють без прагнення до влади, а з метою критики, обґрунтування та взаєморозуміння. Дискурс є основою толерантності та раціоналізованого життєвого світу, сприяючи утвердженню суспільних моральних норм [14, с. 48].

Данські дослідники комунікації трактують дискурс як спосіб уявлення світу або його аспекту, а дискурсивну практику – як один із вимірів соціальної практики в діалектичному зв'язку з іншими її аспектами [28, с. 235].

Українські вчені визначають дискурс як єдність мовленнєвої практики (діалог, полілог, взаємодія учасників) та контексту її розгортання – середовища, місця та соціокультурного фону. У межах дискурс-аналізу будь-який дискурс розглядається як водночас лінгвістичний і соціокультурний феномен, що еволюціонує в культурі, соціумі та життєвому світі людини. Він не лише відчуває вплив соціокультурного середовища, а й чинить на нього

активний зворотний вплив, який може бути як позитивним, так і негативним [28, с. 26].

«У лінгвістиці термін „дискурс” відноситься до структурної одиниці, яка є більшою, ніж речення. Дискурс включає до себе більше, ніж одне речення, а речення повинні бути пов’язаними. Не кожний рядок слів є реченням, і не кожна послідовність висловлювань вважається „текстом”. Для дискурсу необхідна доречність форм і значень. Тексти можуть створюватися більш ніж одним учасником, як у бесіді, або в різних формах монологу, особливо розповіді і викладу»

Дискурс розглядається з багатьох точок зору:

- як «мова, занурена у життя» [26, с. 137];
- як явище проміжного порядку між мовленням і мовною поведінкою, яке фіксується мовленням [17, с. 192];
- як вербалізована мовленнєво-розумова діяльність [24, с. 113];
- як складно структурована комунікативно-знакова система;
- як мова, яка використовується у процесі репрезентації соціальної практики;
- як форма соціальної поведінки;
- як комунікативна подія [19, с. 3–4];
- як складний соціолінгвістичний феномен сучасного комунікативного середовища [36, с. 13].

Перераховані визначення демонструють різноманітні підходи до розуміння феномену дискурсу, де дискурс розглядається як писемне і «живе» спілкування, тобто як «комунікативна подія, що відбувається між мовцем і слухачем (спостерігачем та ін.) в процесі комунікативної дії в певному часовому, просторовому та іншому контексті. Ця комунікативна дія може бути мовною, писемною, мати вербальні і невербальні складові» [82].

Дискурс – це:

– «мова, яка використовується у процесі репрезентації соціальної практики, відмінної від приватної точки зору» [43];

– «форма соціальної поведінки, що служить для репрезентації соціального світу (включаючи знання, людей та соціальні відносини [44, с. 4];

– живе спілкування і текст: «явище проміжного порядку між мовленням, спілкуванням, мовною поведінкою з одного боку і фіксованим текстом, що залишається у „сухому залишку” спілкування, з іншого боку» [19, с. 192];

– «складний соціолінгвістичний феномен сучасного комунікативного середовища, який детермінується його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими чинниками, має „видиму” – лінгвістичну та „невидиму” – екстралінгвістичну структуру, і характеризується спільністю світу, який будується в процесі розгортання дискурсу його автором і інтерпретується його реципієнтом» [36, с. 13]. Лінгвіст описує дискурс як «складне комунікативне явище, що являє собою ієрархію знань про світ (суспільство, культуру, особистості) у вигляді думок, міркувань, суджень», яке «проявляє себе як інтерактивне середовище, в якому вибудовуються відносини між автором і читачем, між різними текстами, оцінками, аргументами і суб’єктами – носіями оцінок».

Мова у дискурсі розглядається «не як іманентна (замкнута) структура, а як дія. Якщо текст – результат, то дискурс – процес». Якщо функціональний стиль і його нормативні приписи здебільшого відчужені від суб’єктів мовлення, дискурс наближений до соціально зазначених адресанту і адресату. «Єдність комунікативного завдання» у дискурсі проявляє себе як міжособистісна комунікативна дія.

Мотивованість, доречність у вживанні мови зв’язуються з «умовами удачі», які можуть змінюватися у різні моменти спілкування, і рольове перемикання змушує особистість працювати в різних стилістичних режимах» [36, с. 57–58].

Ми визначаємо дискурс як своєрідну мову, яка використовується у процесі взаємодії комунікантів, як форму соціальної поведінки і особливий ментальний простір, у якому реалізуються різні концепти. Дискурс – це результат мовленнєво-розумової діяльності; він являє собою сукупність знань про освіту у вигляді думок, суджень і висловлювань.

1.2. Семантична структура та мовні способи репрезентації концепту «знання»

Вивчення різних видів дискурсу відображено у роботах Т. Космеда, О. Селіванова, І. Кочан, Л. Масенко, О. Беляєва, Т. Ван Дейк, А. McHout, В. Pearson, P. de Villiers [72, с. 125–126]. У дискурсології називають понад сто видів дискурсу, серед яких виділяють педагогічний, політичний, діловий, масово-інформаційний, рекламний, науковий, релігійний, медичний, казковий, оцінний. Предметом вивчення деяких лінгвістів є також внутрішньо сімейний, іронічний, буттєвий, гумористичний, ритуальний та спортивний дискурс.

1. Політичний дискурс – це мова, яка використовується в політичній сфері соціального життя.

Цінності політичного дискурсу зводяться до обґрунтування та відстоювання права на владу, компетентності та здатності керівника діяти від імені людей. Лідер повинен розуміти інтереси громадян та діяти морально. Оскільки політичний дискурс відображає ідеологію, цінності ідеології визначають імідж політика.

Учасниками є політичні діячі, соціальні інститути та групи людей [4, с. 234–237].

2. Діловий дискурс – процес творчого застосування норм, базованих на діловій культурі, професійно спрямованих ідеях та концептах, інституційних і міжособистісних нормах.

Метою є встановлення взаємовигідних відносин між людьми та організаціями. Актори – представники громадських, державних і приватних організацій [35, с. 222–227].

3. Науковий дискурс – потік аргументації, специфічний спосіб організації мовленнєвої діяльності для виведення нового знання про предмети, явища та їх властивості.

Учасники – дослідники наукової спільноти. Характерна риса – відсутність монополії на істину та критичне ставлення до результатів власних і чужих досліджень [4, с. 229–232].

4. Масово-інформаційний дискурс – сукупність усної та письмової форм, що складають зміст ЗМІ: газет, журналів, телевізійних та радіопередач.

Мета цього дискурсу – передача інформації. Актори – автори текстів і масова аудиторія [20].

5. Рекламний дискурс – динамічний процес, що відображає функціональні особливості мовлення та має прагматичні, експресивні й когнітивні властивості.

Структура рекламного тексту включає вербальну та невербальну складові (заголовки, основний текст, девіз, підзаголовки, вставки, рамки, логотипи). Актори – рекламодавець і потенційний споживач [20, с. 1–3].

6. Релігійний дискурс проявляється у спілкуванні між Богом, пророками та парафіянами, включає молитви, псалми, сповіді.

Цінностями даного дискурсу є: віра, спасіння душі, дотримання обрядів. Актори – священнослужителі та парафіяни [23, с. 221–229].

7. Медичний дискурс охоплює лекції, офіційне та неофіційне спілкування з колегами, пацієнтами, записи у медичних картках, історії хвороби.

Цінностями даного дискурсу є: людське життя та здоров'я. Актори – медичні працівники та пацієнти [23, с. 238–240].

8. Казковий дискурс характеризується абстрактними поняттями, представленими у мові казки: «сене», «факт», «мета», «умова», «корисність», «добро vs зло», «правда vs брехня».

Ці поняття формують естетичні, моральні, філософсько-релігійні категорії, що регулюють відносини між людьми та оцінку подій [4].

9. Іронічний, буттєвий, гумористичний, ритуальний та спортивний дискурс.

Іронічний дискурс – передача смислу через іронію або сарказм [21].

Буттєвий дискурс – повсякденне спілкування у сімейному та побутовому контексті [23].

Гумористичний дискурс – використання жартів та словесної гри для емоційного ефекту [4].

Ритуальний дискурс – формалізовані культурні та соціальні практики [82].

Спортивний дискурс – мова спортивного середовища для тактики, мотивації та підтримки командної ідентичності [72].

Дискурсологія виділяє понад сто видів дискурсу. Кожен вид має власні цінності, функції, структури та акторів. Вивчення різних видів дискурсу дозволяє розкрити соціальні, культурні та комунікативні процеси сучасного суспільства [20; 72].

Серед різноманітних видів дискурсу називають оцінний дискурс. Під оцінним дискурсом розуміється „складний комунікативний феномен, що включає крім лінгвістичних, ще й екстралінгвістичні фактори (знання про навколишній світ, соціокультурні особливості, думки і інтенції суб’єктів), необхідні для створення оціночного впливу”. Оцінний вплив реалізується за допомогою стратегій і тактик. Під стратегією розуміється лінія мовленнєвої поведінки, властивість когнітивних планів, набір макромети, деяка послідовність мовленнєвих дій, організованих у залежності від мети взаємодії,

певна спрямованість мовленнєвої поведінки в даній ситуації в інтересах досягнення мети комунікації.

Стратегії реалізують загальний задум спілкування, його кінцеву мету, тактики виконують функції здійснення стратегій мовлення через конкретні мовні кроки [4, с. 160 – 167].

Оцінний дискурс за своїм характером спрямований на навіювання, враховує систему поглядів потенційного інтерпретатора з метою модифікувати надіри, думки та мотивування дій аудиторії. Саме для досягнення цієї мети мовцеві необхідно вміло дотримуватися основної комунікативної стратегії дискурсу і так само вміло поєднувати тактики, включаючи їх до складу цієї стратегії і, таким чином, доповнюючи і модифікуючи її для досягнення конкретної власної мети [20, с. 161].

Одним із видів сучасних дискурсів є також буттєвий дискурс, який являє собою спроби розкрити свій внутрішній світ усьому своєму багатстві, спілкування носить розгорнутий та насичений сенсом характер, використовуються усі форми мовлення на базі літературної мови; буттєве спілкування носить переважно монологічний характер і представлено творами художньої літератури та філософськими текстами. Найважливішою характеристикою буттєвого дискурсу є прагнення комунікантів до точності позначень понять або уявлень. Одним із способів побудови буттєвого дискурсу є парадокс – судження, що зовні суперечить здоровому глузду. Комунікативна стратегія парадоксу полягає у руйнуванні стереотипних поглядів, що існують у суспільстві [72, с. 240 – 247].

Учасниками є людина та її внутрішнє „я”, з яким людина вступає до діалогу, який присвячений поточним подіям і явищам зовнішнього світу. Мета учасника буттєвого дискурсу полягає у розкритті свого внутрішнього світу, передачі думки про значущі для нього події.

Лінгвісти також називають такий вид дискурсу, як гумористичний дискурс, що представляє собою текст, занурений у ситуацію сміхового спілкування. Характерними ознаками такої ситуації є наступні моменти:

- комунікативній настрій учасників спілкування підійдений від серйозної розмови;
- гумористична тональність спілкування, тобто прагнення скоротити дистанцію і критично переосмислити у м'якій формі актуальні концепти;
- наявність певних моделей сміхової поведінки, що прийнята у даній лінгвокультурі.

Типовим жанром цього дискурсу є анекдот [72, с. 252 – 275]. Метою гумористичного дискурсу є створення комічної ситуації, призначеної для веселощів. Учасниками гумористичного дискурсу є оповідачі і слухачі.

У сучасній лінгвістиці педагогічний дискурс – це спілкування вчителя і учня. Мета педагогічного дискурсу – соціалізація нового члена суспільства (пояснення устрою світу, норми правил поведінки, організація діяльності нового члена суспільства в плані його залучення до цінностей і видів поведінки, очікуваним від учня, перевірка розуміння та засвоєння інформації, оцінка результатів). Акторами педагогічного дискурсу – вчитель і учень або викладач і студент.

Серед видів дискурсу, яким лінгвісти приділяють увагу останнім часом, є дискурс травелогу, ми-дискурс та лінгвоімагологічний дискурс.

Дискурс травелогу – це поняття тільки аріативної жанрової природи, входить до наукового обігу і розглядається як „цікавий жанр сучасної літератури та дискурс-досліджень” [77, с. 1]. Це пов'язано з різноманітністю феноменів художньої і наукової творчості, які охоплюються загальним терміном „травелог”.

До дискурсу травелогу дослідники відносять звіти про експедиції географів і мандрівників, пригодницьку і фантастичну художню літературу, це і „мандрівки душі” (наукової або тої, що відчуває і переживає) у пошуках

сутностей і сенсів, це і всілякі „путівники” і довідники по „країнах і континентах”, це і сучасні блоги у Світовій Павутині. Реальні чи вигадані, індивідуально-особистісні чи соціально-організовані, бесіди „розчарованого зі своєю душею” або записки „лазутчиків” і розвідників – вони здавна приваблюють нашу увагу на різних ступенях нашого дорослішання і життєвого шляху: супроводжуючи нас, розважаючи, дивуючи і повчаючи. Тобто дискурс травелогу – це дискурс мандрівника, до цінностей якого належать пригоди та фантастика. Акторами цього дискурсу є дослідники та мандрівники [77, с. 1].

Ми-дискурс – основний репрезентант лінгвокультурного концепту спільність. Лінгвіст визначає цей вид дискурсу „як усний і письмовий текст, у якому використано займенник ми й ми-семи („наш”, „наші”, „нас”, „у нас”, „не наше” та ін.) з метою ототожнення й об’єднання адресанта й адресата; як зв’язний текст, що відображає соціокультурну взаємодію комунікантів; як особливу комунікативну дію, що враховує чинника адресата та моделює його комунікацію й стосунки з адресантом; як комунікативну подію, параметри якої визначені змістом концепту спільність; як репрезентант соціального контексту (включає учасників комунікації), культурних традицій (соборність), когнітивних установок і ціннісних орієнтирів у мові; як макродискурс, який формує тексти в домінуванні різних інтенцій; як особливий ментальний простір, маніфестований на основі реалізації комунікативних моделей, які у свою чергу корелюють зі структурою концепту спільність – одним з ключових концептів російської концептосфери” [57, с. 12].

Умови молоді – нейтральні загальноживані поняття перетворюються на експресивні та набувають рис іронії, гумору та емоційності, стають експресивними, набувають характерних для молодіжної ментальності семантичних компонентів підвищеної емоційної „температури”.

У мові учнівської молоді, тобто студентів, спостерігається своя специфіка: „з одного боку, мова студентів включає умовний рівень

„молодіжна мова”, з іншого боку, вона має деякі лінгвістичні особливості. У цьому відношенні студентський сленг виступає як своєрідна „вища форма” розвитку даного мовного рівня”.

Маніфестація „що виділяє мовленнєву поведінку” визначається ціннісними стереотипами і популярними міфологемами студентського життя: вільний спосіб життя, матеріальні нестатки, претензія на інтелектуальну елітарність. Молодіжний жаргон найбільш значущий соціально: ним користуються досить численні групи носіїв мови, елементи його в безлічі пробираються у літературну мову [37, с. 118–119].

Лінгвістична діяльність студентів не обмежується простим відтворенням так званих сленгізмів свого кола спілкування. Паралельно спостерігається велика кількість прикладів лінгвокреативної діяльності: нові слова; широка метафоризація значень як окремих слів, так і цілих словосполучень; створення фразеологізмів, афоризмів, прислів'їв і приказок; прізвиська та клички, анекдоти. Незважаючи на те, що більша частина лексем зі студентського сленгу несе в собі негативно-експресивну семантику.

Молоді люди визнаються, що сленг приваблює їх свіжою метафоричністю, розкутістю, а часом і місткістю позначення [28, с. 119].

Навчальний дискурс розуміється як „процес переходу умовних характеристик лекторського дискурсу у ході смислового сприйняття суб'єктом дискурсу (реципієнта / студента) умовленнєво-процесуальне в мовній характеристиці студентського дискурсу” [63, с. 4]. Цей процес відбувається у навчальній комунікації у ході з'ясування-освоєння / засвоєння-присвоєння змісту умовної системи лекторського дискурсу у власне авторський варіант студентської мови. Навчальна комунікація розглядається як взаємодія лекторського та студентського дискурсних просторів у цілеспрямованому реєстрі мовленнєвої дії.

Кожен із компонентів структури навчального дискурсу включає три складові:

- екстралінгвістичну (власне інформаційну ситуацію),
- психологічну (конотативні характеристики акту «навчальної комунікації»),
- лінгвістичну складову (навчально-наукові тексти з комплексом системних мовних характеристик).

Смислове сприйняття навчально-наукового тексту реципієнтами / студентами відбувається з різних „дискурсних” стратегій смислового сприйняття: „від лектора”, „від лектора–від себе”, „від себе”.

Стратегії смислового сприйняття взаємопов’язані з повнотою і структурованістю особистісного тезаурусу реципієнтів / студентів. У результаті взаємодії дискурсних просторів у навчальній комунікації формується система концептів, як слідів минулих дискурсів (зона загальних знань і понять) [63, с. 4-2].

Метою цього виду дискурсу є стимулювання розвитку особистісного потенціалу індивіда, що виражається у поданні і поясненні мети, мотивів, ідеалів, цінностей саморозвитку, мовленнєвій стимуляції самовираження, трансляції моделей самоопису, вираженні технологій самовдосконалення, поданні зразків і персоніфікованих ідеалів конструктивного наслідування.

Освітньо-педагогічний дискурс містить у собі такі ключові категорії, як „виховання”, „соціалізація”, „навчання”, „розвиток”, „навички”, „здатності” та ін. Актори цього дискурсу є вчитель та учень [78, с. 65-84].

Отже, студентський дискурс займає своє місце у сфері різних видів дискурсу. Він тісно пов’язаний з молодіжним, педагогічним, лекторським, академічним, навчальним та освітньо-педагогічним дискурсами.

Дискурс студентів – це різновид мов молоді, яка залучена до процесу навчання (навчальний дискурс). Студентський дискурс – це багатогранне соціальне і лінгвістичне явище, що відображає стан певної мови та формує тенденції його розвитку і створює особливий ментальний простір, який маніфестується крізь реалізацію певних комунікативних моделей, у яких

реалізуються як універсальні, так і специфічні концепти концептосфери мов молоді та певної лінгвокультури в цілому.

1.3. Особливості функціонування концепту «знання» у різних типах англомовного дискурсу (науковому, освітньому, мас-медійному)

Сучасний студентський дискурс є важливим об'єктом дослідження в лінгвістиці та комунікативних науках, оскільки він відображає мовленнєві практики молоді, особливості академічного середовища та взаємодію учасників спілкування в різних соціокультурних контекстах. Дискурс студентів поєднує академічні, соціальні та цифрові компоненти, що робить його складним і багатошаровим явищем.

Як зазначають Ф. Бацевич та К. Серажим, студентський дискурс є водночас соціокультурним і комунікативним феноменом, оскільки він формує певні моделі поведінки, аргументації та взаємодії в межах навчального середовища [1; 38]. У своїх роботах Н. Зяблова підкреслює, що дискурс включає як мовленнєву практику (діалог, полілог, інтеракцію), так і контекст її розгортання – соціальне середовище, місце та культурні умови [18]. Така взаємозалежність визначає, що дискурс є динамічним процесом, здатним не лише відображати соціокультурне середовище, а й активно впливати на нього [42].

Сучасний студентський дискурс характеризується активним використанням академічної та професійної лексики, а також запозичень із англійської мови, які пов'язані з навчальними програмами та міжнародними стандартами комунікації [45; 1]. Разом із цим, у неформальному спілкуванні, особливо в соціальних мережах, студенти активно застосовують сленг, скорочення, акроніми та смайли для вираження емоцій та збереження інтерактивності комунікації [51].

Стилістично студентський дискурс поєднує офіційно-наукову форму викладу з елементами розмовної мови, що особливо помітно у внутрішньо-

групових дискусіях або онлайн-чатах. Це поєднання дозволяє ефективно передавати зміст, підтримувати інтерактивність та стимулювати участь студентів у навчальному процесі.

З точки зору граматики та синтаксису, сучасний студентський дискурс демонструє як прості, так і складні речення. У письмових академічних роботах переважають складні структурні конструкції, що забезпечують логічну послідовність аргументації [13]. Натомість у спілкуванні через соціальні мережі та месенджери студенти застосовують короткі прості речення, аббревіатури та елементи мультимодальності (емодзі, форматування тексту), що підсилює прагматичну функцію висловлювання.

Прагматичний компонент студентського дискурсу включає використання різних стратегій аргументації, переконання та діалогічного впливу. Як зазначає Ю. Габермас, дискурс є засобом досягнення взаєморозуміння та консенсусу, де співрозмовники взаємодіють у межах спільних правил комунікації [9]. Студенти в групових дискусіях часто застосовують полілогічні структури, поєднуючи думки кількох учасників, що забезпечує глибше усвідомлення теми та підвищує ефективність навчального процесу.

Студентський дискурс неможливо розглядати поза соціо культурним контекстом. Як зазначають українські дослідники, він формується під впливом академічної культури, соціального середовища та цифрового комунікаційного простору [42]. Дискурс виконує функції соціалізації, встановлює норми поведінки, сприяє розвитку комунікативної компетентності та формує систему ціннісних орієнтацій студентів [13].

Вплив соціальних мереж та цифрових платформ на студентський дискурс є помітним у використанні нових форм комунікації, скорочень, графічних символів та інтерактивних елементів. Це призводить до того, що мовлення студентів стає більш динамічним, адаптованим до швидкого обміну

інформацією та потребує від учасників високого рівня цифрової грамотності [51].

Сучасний студентський дискурс поєднує традиційні академічні форми мовлення з інноваційними комунікативними практиками, відображаючи соціокультурну та цифрову трансформацію сучасного освітнього середовища.

Сучасні соціолінгвістичні дослідження підтверджують, що мовна культура суспільства формується насамперед активними учасниками соціального життя – журналістами, політиками, представниками інтелігенції та молоддю. Саме ці групи людей задають мовні тенденції, які з часом поширюються серед інших носіїв мови. Особливу роль у цьому процесі відіграє студентство, адже мова молодих людей є своєрідним індикатором соціокультурних змін і відображає актуальні процеси розвитку суспільства [32].

Мовлення студентської молоді є унікальним феноменом сучасної лінгвістики, який ще недостатньо вивчений. Йому властива динамічність, гнучкість і здатність до постійної зміни. Мова студентів відображає сучасний стан культури, комунікативних практик і водночас впливає на формування тенденцій загальнонародної мови. Аналіз молодіжного мовлення дозволяє прогнозувати напрями розвитку розмовного стилю, оскільки воно постає як джерело інновацій та мовних експериментів.

Особливістю студентського дискурсу є його тематика та комунікативне середовище. У сучасному освітньому просторі основними темами виступають навчання за кордоном, академічна мобільність, культурна адаптація, фінансова підтримка студентів, можливості працевлаштування, умови проживання та соціальні зв'язки. Комунікація у студентських форумах і блогах здебільшого ведеться англійською мовою, що зумовлює активне входження англійських запозичень до лексики українського студентства.

Важливим компонентом студентського мовлення є сленг і жаргон. Молодіжний сленг становить підсистему сучасної мови, яка відзначається

швидкими змінами, появою нових одиниць та зникненням застарілих [79]. Його виникнення пов'язане не лише з прагненням дистанціюватися від мовних норм старшого покоління, а й із потребою створити власний, невимушений простір спілкування. Як зазначає [70], вибір мовних засобів у молодіжному середовищі часто відображає належність до певної субкультури або соціальної групи.

Сленг виконує низку важливих функцій – емоційно-експресивну, ідентифікаційну, контактну. Він допомагає виразити ставлення, самоіронію або протест, а також виступає засобом групової солідарності. На думку Є. Матюшенко [], Matyushenko E. Ye. *Youth Slang as a Marker of Group Identity*. – Kyiv: Philology Press, 2018. – 142 р. сленг створює відчуття мовної єдності, формує спільний комунікативний простір і дозволяє студентам відчувати належність до певної соціальної групи.

До специфічних рис студентського дискурсу належать також активне використання аббревіатур, скорочень, мовних гібридів, креативна словотворчість і схильність до експериментування з граматичними структурами. Цей тип мовлення поєднує риси розмовного, художнього, академічного стилів і демонструє високу адаптивність до нових соціальних і технологічних умов.

Отже, студентський дискурс є складним і багат шаровим феноменом, який відображає не лише комунікативні потреби молоді, а й соціокультурну динаміку сучасного суспільства. Його вивчення дозволяє глибше зрозуміти процеси мовного розвитку, виявити джерела інновацій у лексиці та простежити вплив глобалізаційних тенденцій на мовну свідомість нового покоління.

Студентський сленг є яскравим проявом молодіжного мовлення, що відображає креативність, неформальність і динаміку сучасного спілкування. Цей пласт лексики виконує комунікативну, емоційну та соціально-

ідентифікаційну функції, формуючи особливий тип мовного середовища, характерного для студентських колективів [25].

У студентському мовленні активно функціонують численні скорочення, метафоричні назви й словотворчі новоутворення, які стосуються навчального процесу. Так, для позначення абітурієнтів використовуються варіанти абіт, абітень, абітура; бібліотеку можуть називати біблією або байблом; контрольну роботу – контрою чи контрабандою. Відмінників часто називають ботаніками, зубрилами або черепами, тоді як пропуск занять передають словами злиняти, закосити, звалити, двігнути тощо. Для позначення наполегливого навчання вживаються вирази ботанити, букварити, гризти качан науки. Іспити ж можуть набувати жартівливих назв – запара, сповідь, екзема. Такі приклади демонструють мовну гру, іронію та схильність студентів до лаконічності [39].

Подібні явища простежуються й у англomовному студентському середовищі. У неформальному спілкуванні молодь часто використовує слова та вирази, що позначають типові навчальні реалії: *to cram* – інтенсивно вчитися перед іспитом, *a piece of cake* – щось легке, *to pull an all-nighter* – готуватися всю ніч, *vac* – канікули. Це свідчить про універсальність молодіжної мовної поведінки та спільні тенденції до економії мовних засобів і вираження групової належності [65].

Дослідники студентського мовлення зазначають, що сленг є своєрідним нелітературним стилем, який характеризується емоційністю, образністю, експресивністю й неповторною творчістю. Він не лише збагачує лексику, але й відображає світогляд і психологію молодого покоління [5]. Молодіжний сленг часто асоціюється з порушенням мовних норм, проте саме ця риса робить його гнучким, відкритим до нових ідей і мовних експериментів.

Як відзначає С. Eble [61], сленг постійно змінюється, адже його мета – забезпечити швидке, невимушене спілкування, яке передає емоції й створює відчуття близькості між співрозмовниками. Студенти свідомо уникають офіційності, прагнучи до спрощення та економії мовних ресурсів.

Основними характеристиками молодіжного сленгу є його експресивність, емоційна насиченість, оцінність та образність. Молоді люди створюють власні слова для передачі переживань, які часто залишаються незрозумілими старшому поколінню. У такий спосіб формується особливий комунікативний код – мова, що поєднує грубість, іронію та водночас щирість [47].

Сучасне молодіжне мовлення тяжіє до скорочення та абрєвіації. Так реалізується компресивна функція словотворення – прагнення передати максимум інформації мінімальними засобами. У чатах, соціальних мережах і студентських форумах це явище проявляється найактивніше: замість розгорнутих фраз уживаються скорочення, абрєвіатури та універсальні позначення, що полегшують комунікацію в умовах швидкого обміну повідомленнями [11].

Отже, студентський сленг є не просто мовним явищем, а соціально-культурним феноменом, який відображає прагнення молоді до самовираження, неформальності й творчого переосмислення мови.

У сучасному студентському середовищі поширене використання різноманітних скорочень, що значно економить мовні ресурси та підкреслює неформальність спілкування. Найуживаніші англомовні скорочення мають такий вигляд:

<3 – love (кохання, любов);

AKA – also known as (відомий як);

ASAP – as soon as possible (якнайшвидше);

A/S/L – age/sex/location (вік, стать, місце проживання);

CMB – call me back (передзвони мені);

SU – see you (побачимось);

F2F – face to face (віч-на-віч);

FAQ – frequently asked questions (часті запитання);

GB – goodbye (прощавай);

ННННН – дуже смішно;

ІМНО – in my humble opinion (на мою скромну думку);

PLZ – please (будь ласка);

THX – thanks (дякую);

U – you (ти, ви);

U2 – you too (і ти також);

ZZZZZ – нудно, сонно;

4GET – forget (забути);

B4N (BFN) – bye for now (поки що бувай);

ATM – at the moment (наразі);

BBS – be back soon (незабаром повернуся);

FW – freeware (безкоштовна програма);

HAND – have a nice day (гарного дня);

OMG – oh my God (ой, Боже мій).

На україномовних платформах також часто використовуються скорочення, запозичені з англійської мови:

+1 – цілковита згода;

ЛОЛ (LOL) – сміятися вголос;

Рулез (Rules) – вираз схвалення, “круто”;

САБЖ (Subj, Subject) – тема повідомлення;

Фейк (Fake) – підробка або неправдива інформація;

Флуд (Flood) – беззмістовні повідомлення, пусте базікання.

Характерною особливістю студентського мовлення є також уживання розмовних і скорочених форм. Наприклад:

– What’m I going t’do now?, Ah’m over here (скорочення допоміжних дієслів);

– innit (isn’t it), wunnit (wasn’t it), lemme (let me), dunno (don’t know).

Такі мовні форми часто вживаються у неформальних ситуаціях і надають спілкуванню живості.

До лексичних особливостей студентської мови також належать розмовні слова:

- dough – гроші,
- cool – чудовий,
- come up for air – зробити перерву;
- і фразеологізми на кшталт:
 - have a mind like a steel trap – легко засвоювати нову інформацію.

Поширеним явищем є використання позитивних прикметників для позначення негативних якостей (наприклад, він феноменальний ідіот) або навпаки – негативних слів для підсилення позитивної оцінки (страшенно гарний, жахливо цікавий).

На основі наведених прикладів можна дійти висновку, що як англomовна, так і україномовна студентська молодь активно використовує скорочення, більшість яких походять з англійської. Їх уживання демонструє обізнаність молоді людини з іноземними мовами, а також прагнення бути частиною сучасного комунікативного простору. Такі мовні засоби слугують своєрідним маркером належності до молодіжного середовища.

Ще однією рисою студентського мовлення є жаргон. У англomовному студентському середовищі також поширені жаргонізми:

- swots – зубрила,
- the cool kids – круті хлопці,
- cheat sheets – шпаргалки.

Жаргон, як зазначають сучасні дослідники, – це термінологічна система, притаманна певній професійній або соціальній групі. Вона виконує функцію скороченого, зручного способу спілкування між членами спільноти, але водночас може створювати бар'єр для розуміння поза нею [33].

Жаргон у молодіжному середовищі розвивається подібно до системи скоропису, що дозволяє швидко висловлювати ідеї, які регулярно обговорюються членами певної групи. У багатьох випадках слова та терміни,

що вживаються, можуть мати специфічне або вузькоспеціалізоване значення для конкретної діяльності, що іноді створює комунікаційні бар'єри для тих, хто не належить до групи.

Сучасне проникнення молодіжного жаргону у різні підсистеми літературної мови, включно із засобами масової інформації — газетами, журналами, радіо та телебаченням — пояснюється зміною поколінь. Молодь, як носій мовної субкультури, активно використовує жаргон, який дозволяє передавати яскраві, експресивні та емоційно забарвлені смисли у неофіційній та приватній комунікації, часто з елементами гумору чи іронії [6].

Вікові та психологічні особливості молодих людей впливають на формування їхнього жаргонного словника, що проявляється у частому використанні метафор та емоційно забарвлених слів. Молодіжний жаргон відзначається високою експресивністю та оцінністю, а його носіями є школярі, студенти та молода активна частина населення.

Студентський жаргон, у порівнянні з іншими пластами молодіжної мови, вирізняється більшою емоційністю та динамічністю через активний спосіб життя студентів. Джерелами його словникового запасу є запозичення з інших мов (наприклад, французькі або англійські слова), трансформації літературної мови (скорочення, метафоричні словосполучення), а також усічення слів (наприклад, “препод” – викладач).

На англійськомовних студентських форумах зустрічаються жаргонізми на кшталт netter/tourist (користувач інтернету) або beam (відправити електронною поштою). Аналіз текстів показав, що студенти активно використовують складні речення, сполучники та частки, прикметники та прислівники для передачі нюансів думки.

Грамаічно студентський дискурс переважно будується на простих часах Present Simple, рідше вживаються Present Continuous, Present Perfect та Past Simple. Часто зустрічаються конструкції з пасивною заставою [61].

Серед характерних рис англомовних студентів також можна відзначити використання малої літери для назв країн, міст чи імен людей, великі літери вживаються лише на початку речень.

Особливістю студентського дискурсу є активне використання концептів, що безпосередньо пов'язані з їхньою життєдіяльністю. Одним із таких ключових концептів є концепт ЗНАННЯ, який відображає цінність освіти та роль студентів як соціально активної частини сучасного суспільства.

Висновки до розділу 1

Однією з ключових категорій сучасної комунікативної лінгвістики є дискурс, дослідження якого привертає увагу численних науковців. Поняття «дискурс» досі не має універсального визначення, оскільки його аналіз ведеться з різних позицій: як мова, яка використовується в реальному спілкуванні; як комунікативна подія; як мовленнєва і розумова діяльність; як система або складний соціолінгвістичний феномен. Незважаючи на різні підходи, вони не виключають один одного, а радше доповнюють загальне розуміння дискурсу. У підсумку дискурс можна розглядати як багатовимірне явище, що виникає в процесі мовленнєвої взаємодії, як особливу форму мови, що реалізується через обмін думками, судженнями та знаннями між комунікантами.

Серед різноманітних видів дискурсу особливе місце займає студентський дискурс, тісно пов'язаний із молодіжним, навчальним, освітньо-педагогічним і академічним дискурсами. Цей вид дискурсу досліджено недостатньо, хоча він включає багатий спектр мовних і мовленнєвих явищ. Студентський дискурс можна розглядати як підвид молодіжного дискурсу, учасниками якого є студенти та викладачі, тобто мовлення молодих носіїв у навчальному середовищі. Він відображає мовний стан певної спільноти, формує тенденції розвитку мови та створює специфічний ментальний простір,

де реалізуються як універсальні, так і специфічні концепти мовної культури молоді.

Як і будь-який інший вид дискурсу, студентський має власні мовні особливості, зокрема лексичні, граматичні, словотворчі, синтаксичні та стилістичні. Спілкування студентів характеризується своєрідною тематикою та включає мовленнєві форми, які відзначаються наявністю сленгу та жаргону. Однією з ключових характеристик цього дискурсу є використання концептів, серед яких особливе значення має концепт «ЗНАННЯ».

Дослідження показало, що концепт «ЗНАННЯ» є одним із базових універсальних концептів, який займає центральне місце в когнітивній картині світу людини. У межах сучасної лінгвістики він розглядається як ментальне утворення, що акумулює результати пізнавальної діяльності, індивідуальний та колективний досвід, а також культурно зумовлені уявлення про істину, обґрунтованість і достовірність інформації.

Аналіз теоретичних джерел засвідчив, що концепт «ЗНАННЯ» вивчається на перетині когнітивної лінгвістики, філософії епістемології, соціолінгвістики та дискурс-аналізу. Кожен із підходів акцентує увагу на різних аспектах: когнітивний – на ментальній структурі концепту, філософський – на природі та типах знання, дискурсивний – на способах його мовної реалізації в конкретних комунікативних ситуаціях.

Встановлено, що концепт «ЗНАННЯ» має складну внутрішню організацію, яка включає ядерні та периферійні компоненти. До ядра належать уявлення про знання як результат пізнання та усвідомленої інформації, тоді як периферія охоплює асоціативні, емоційно-оцінні та метафоричні компоненти, пов'язані з досвідом, інтуїцією, вірою та навчанням.

Особливе значення в репрезентації концепту «ЗНАННЯ» мають концептуальні метафори, які відображають наївні та культурно закріплені уявлення про знання. Найбільш продуктивними є метафоричні моделі «знання

як сила», «знання як об'єкт володіння», «знання як шлях або процес», що формують відповідні ціннісні орієнтири в англомовній культурі.

Доведено, що реалізація концепту «ЗНАННЯ» істотно варіюється залежно від типу дискурсу. У науковому дискурсі домінують раціональність, об'єктивність і доказовість; в освітньому – ідеї передачі та накопичення знань; у публіцистичному – інтерпретація та оцінка; у повсякденному – суб'єктивний досвід і практична користь знання.

Аналіз англомовного дискурсу показав, що концепт «ЗНАННЯ» тісно пов'язаний із соціальними цінностями англомовної спільноти, зокрема з ідеями індивідуалізму, самореалізації, критичного мислення та безперервного навчання. Знання розглядається не лише як інформація, а як важливий ресурс особистісного й суспільного розвитку.

Установлено, що концепт «ЗНАННЯ» не є статичним утворенням, а постійно трансформується під впливом соціальних змін, розвитку науки й технологій, а також нових форм комунікації. Це особливо помітно в сучасному англомовному медіа- та цифровому дискурсі, де знання набуває рис доступності, відкритості та мережевої взаємодії.

Результати дослідження відкривають можливості для подальшого поглибленого аналізу концепту «ЗНАННЯ» в зіставному аспекті, зокрема у порівнянні англомовного та україномовного дискурсів, а також для вивчення змін його концептуальної структури в умовах глобалізації та цифровізації комунікації.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЗНАННЯ» В АНГЛОМОВНОМУ СТУДЕНТСЬКОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Особливості сучасного англомовного студентського дискурсу як об'єкта лінгвістичного аналізу

У сучасній лінгвістиці поняття дискурсу посідає центральне місце та розглядається як складне комунікативне явище, що виходить за межі традиційного розуміння тексту. Дискурс трактується як мовлення, занурене в конкретний соціальний, культурний та прагматичний контекст, що включає не лише вербальний продукт, але й умови його породження та інтерпретації.

За визначенням Т. ван Дейка, дискурс є єдністю тексту, контексту та когнітивних структур мовців, зокрема знань, переконань і соціальних уявлень. У межах критичного дискурс-аналізу Н. Ферклаф розглядає дискурс як форму соціальної практики, що одночасно відображає та конструює соціальні відносини, ідентичності та системи знань. Таким чином, дискурс не є нейтральним засобом комунікації, а виступає активним чинником соціальної взаємодії [88].

З огляду на це, студентський дискурс доцільно розглядати як специфічний різновид дискурсивної практики, що функціонує в межах освітнього інституту та відображає особливості навчальної комунікації, соціальних ролей і когнітивних процесів.

Інституційний дискурс визначається як комунікація, що відбувається в межах соціальних інститутів і регулюється встановленими нормами, ролями та комунікативними цілями. Освітній дискурс є одним із ключових різновидів інституційного дискурсу та охоплює мовленнєві практики, пов'язані з процесами навчання, викладання й оцінювання знань.

За дослідженнями Дж. Гамперца та П. Дрю, інституційна комунікація характеризується асиметрією статусів між учасниками, що чітко простежується в освітньому середовищі. Проте студентський дискурс не є

повністю регламентованим, оскільки студенти поєднують роль підпорядкованих учасників навчального процесу з активною позицією суб'єктів пізнання [68].

Т. ван Дейк наголошує, що така проміжна статусна позиція зумовлює гібридність студентського дискурсу, який поєднує елементи формального академічного мовлення та неформальної повсякденної комунікації. Саме ця особливість робить студентський дискурс продуктивним об'єктом лінгвістичного аналізу [88].

Соціолінгвістичні дослідження доводять, що мовлення соціальних груп є важливим індикатором ідентичності та соціального позиціонування. За У. Лабовом, мовні практики молоді відзначаються високим ступенем варіативності, інноваційності та чутливості до соціальних змін [74].

У межах студентського дискурсу мовці одночасно реалізують кілька соціальних ролей: студента як адресата знань, активного учасника навчальної взаємодії та майбутнього професіонала. Така багаторольовість зумовлює використання різноманітних комунікативних стратегій – від демонстрації академічної компетентності до вираження сумнівів, запитів і рефлексії.

За П. Бурдье, мовлення в інституційному середовищі пов'язане з накопиченням символічного капіталу. У студентському дискурсі це проявляється в прагненні відповідати академічним нормам, використовувати фахову лексику та аргументувати власну позицію, що сприяє формуванню академічної ідентичності [57].

Відповідно до концепції мовленнєвих жанрів М. Бахтіна, кожна сфера соціальної діяльності формує власну систему відносно стабільних жанрів. Сучасний англомовний студентський дискурс реалізується через широкий спектр жанрів, які відображають різні комунікативні ситуації навчального процесу [56].

До традиційних академічних жанрів належать есе, реферати, усні доповіді, презентації та семінарські обговорення. Водночас цифровізація

освіти сприяла появі нових жанрових форм, таких як дописи на навчальних платформах, онлайн-форуми, електронне листування та групові чати.

С. Геррінг зазначає, що цифрові жанри поєднують риси усного й писемного мовлення, що призводить до розмивання стилістичних меж. У студентському дискурсі це виявляється в поєднанні академічної термінології з елементами розмовності, що відображає адаптацію мовлення до нових комунікативних умов [71].

Цифрове середовище суттєво трансформує сучасний студентський дискурс. За Д. Кристалом, цифрові технології не змінюють мовну систему, проте значно впливають на способи мовного використання. Онлайн-комунікація сприяє підвищенню швидкості обміну інформацією, інтерактивності та зниженню рівня формальності [65].

В англomовному студентському дискурсі цифровізація зумовлює активне використання скорочень, неформальних звертань, маркерів емоційності та мультимодальних засобів. Водночас, як зазначає Н. Феркляф, навіть у цифровому просторі зберігаються інституційні ієрархії, що відображається у виборі мовних засобів залежно від адресата [69].

З позицій теорії мовленнєвих актів (Дж. Остін, Дж. Серль) студентський дискурс характеризується домінуванням актів запиту, пояснення, аргументації та оцінки. Значну роль відіграють прагматичні стратегії ввічливості, описані П. Браун і С. Левінсоном, які спрямовані на збереження позитивного соціального образу учасників комунікації.

Типовими прагматичними рисами студентського дискурсу є використання модальних дієслів, пом'якшувальних конструкцій та апеляція до спільного знання, що сприяє кооперативному характеру навчальної взаємодії.

Студенти активно використовують метакогнітивні висловлювання, оцінні судження та рефлексивні коментарі, що свідчить про усвідомлення знання як змінного та контекстуально зумовленого явища. Така репрезентація

знання відображає сучасні освітні цінності, зокрема ідеї безперервного навчання та саморозвитку [60].

Сучасний англomовний студентський дискурс є складним і динамічним різновидом інституційного дискурсу, що поєднує академічні, повсякденні та цифрові мовні практики. Його аналіз дозволяє виявити особливості мовної репрезентації знання, соціальних ролей та ідентичності студентів у сучасному освітньому просторі.

2.2. Лексико-семантичні та когнітивні характеристики репрезентації концепту «знання» в студентському мовленні

У філософській традиції поняття «знання» (грец. *epistémē*) розглядається як виправдане істинне переконання (грецькі класики), як процес і результат пізнавальної діяльності суб'єкта. Навіть якщо ця дефініція піддається критиці сучасними епістемологами, важливо, що в мовній картині світу знання сприймається як щось, що має цінність, урегульованість, передавання.

Концепт у лінгвокогнітивній парадигмі розглядається як складне ментальне утворення, яке поєднує мовні, культурні та когнітивні компоненти. Концепт «знання» належить до базових універсалій людської свідомості й охоплює сукупність уявлень про факти, досвід, інформацію та інтелектуальну діяльність. У студентському середовищі цей концепт набуває специфічних рис, оскільки тісно пов'язаний із практиками навчання, соціальної взаємодії та адаптації до освітнього простору.

У структурному плані концепт має ядро-периферійну організацію: ядро становлять номінації раціонального знання, тоді як периферійна зона охоплює емоційно-оцінні та соціально марковані мовні одиниці.

Ядерна зона концепту представлена лексемами, що безпосередньо позначають знання як результат і процес когнітивної діяльності: *знання, інформація, матеріал, тема, предмет, курс, дисципліна, теорія, практика*. Дієслівні лексеми *вчити, вивчати, опановувати, розуміти, засвоювати*

відображають процесуальний характер засвоєння інформації. Семантичні ознаки цієї групи – структурованість, інтелектуальність, послідовність і результативність [47].

Периферія концепту репрезентована кількома підгрупами:

1. Емоційно-оцінна лексика (*складний, важкий, цікавий, корисний, нудний, зрозумілий, актуальний*). Вона відображає суб'єктивне ставлення студентів до навчальних дисциплін і типів знань.

2. Розмовно-сленгова лексика (*зубрити, шарити, влітати в тему, тягнути предмет, завалити, здати*). Вказані одиниці виконують функції мовної економії та групової ідентифікації.

3. Метафоричні моделі, які формують образність концепту:

– Знання як ресурс / капітал (*інтелектуальний багаж, вкладатися в освіту, запастися знаннями*).

– Знання як простір (*орієнтуватися в предметі, зайти в тему, провалитися в матеріал*).

– Знання як об'єкт володіння (*мати знання, здобути, втратити*).

– Знання як тягар (*осилити курс, тягнути предмет*) [36].

Метафоричність є одним з ключових механізмів інтенсифікації смислів у студентському дискурсі.

У межах студентського мовлення виявлено кілька провідних когнітивних моделей:

– Практична модель: знання як інструмент професійної підготовки («це знадобиться за фахом»).

– Інструментальна модель: знання як спосіб досягнення навчальної мети («головне – здати»).

– Соціальна модель: знання як форма групової взаємодії («перекинь конспект», «хто знає цю тему?»).

– Емоційно-когнітивна модель: знання як переживання інтелектуального зусилля («мозок кипить», «цікаво до шалу»).

Ці моделі демонструють динамічність та багаторівневість концептуалізації, що залежить від ситуації комунікації та навчального контексту.

Прагматика репрезентації концепту «знання» охоплює кілька напрямів:

- регулятивна функція: організація взаємодії під час навчання (прохання пояснення, обговорення матеріалу);
- оцінна функція: вербальне вираження ставлення до дисциплін і освітнього процесу;
- ідентифікаційна функція: конструювання групової належності через спільні мовні практики;
- соціальна функція: забезпечення міжособистісної підтримки та обміну інформацією.

Прагматичний аспект засвідчує, що для студентської спільноти знання – не абстракція, а практичний інструмент і важливий елемент соціальної взаємодії [24].

У освітньому дискурсі знання часто оцінюється як “капітал”, “ресурс”, “інвестиція” – і це відображає соціально-ціннісний аспект поняття.

У когнітивній лінгвістиці концепт «ЗНАННЯ» представляється як один із концептів-ядра в концептосфері освітнього дискурсу студента. Він має багатокomпонентну структуру:

- поняттєвий компонент: знання, навички, досвід, інформація;
- образний компонент: метафори типу «знання – світло», «знання – шлях», «знання – сила»;
- ціннісний компонент: ставлення до знання як до позитивного, престижного, але іноді й як до ресурсу, що вимагає зусиль.

Ю. Жарікова зазначає, що «концепт – це завжди знання, структуроване у фрейм» [16]. У цьому контексті концепт «ЗНАННЯ» можна розглядати як інтегративну складову мислення та мови: він формує когнітивну базу репрезентації пізнавального досвіду та активує мовні засоби його вираження.

Термін «концептосфера» означає систему концептів, характерних для певного дискурсу або спільноти.

У випадку студентського дискурсу концептосфера включає такі ключові концепти: «навчання», «успіх», «оцінка», «викладач», «знання». Концепт «ЗНАННЯ» виступає як один із центральних у цій системі, оскільки підтримує когнітивну вісь навчальної діяльності, визначає мовленнєві стратегії («знаю/не знаю», «вивчив/не вивчив», «зрозумів/не зрозумів») і формує ціннісне ставлення до навчання.

Концепт реалізується через лексичні одиниці, фразеологізми, метафори, колокації, контекстуальні групи: «знати», «навчитися», «успішно скласти», «зрозуміти», «закріпити знання», «обмін знаннями». Ці одиниці утворюють лексико-семантичне поле концепту.

Українські дослідники відзначають, що концепт «ЗНАННЯ» часто пов'язаний із глаголами дії (учитися, готуватися) і іменниками, що означають стан або результат (знання, навичка, досвід). Наприклад, О. Хорошун зазначає, що концепт має як поняттєву, так і мовну складову [46].

Одним із ключових інструментів репрезентації концептів є метафора – когнітивна модель, яка переносить структуру однієї сфери (наприклад, фізичної) на іншу (пізнавальну). У контексті концепту «ЗНАННЯ» часто зустрічаються метафори:

- «ЗНАННЯ – СВІТЛО/ОСВІТЛЕННЯ» (знання як те, що просвітлює, розсіює темряву невідання);
- «ЗНАННЯ – ШЛЯХ/ПОДОРОЖ» (знання як процес, рух, розвиток);
- «ЗНАННЯ – ІНВЕСТИЦІЯ/РЕСУРС» (знання як актив, капітал);
- «ЗНАННЯ – СИЛА/ЗБРОЯ» (знання як перевага, влада).

Ці моделі дозволяють розкрити, як студенти і учасники освітнього дискурсу мислять і говорять про знання. Наприклад, англomовні дослідження показують, що метафори в мові фізики впливають на те, як студенти розуміють складні поняття [58].

Дослідимо ядро концепту та звернемося до даних тлумачних словників.

Так як ми вивчаємо концепт ЗНАННЯ у сучасному англomовному студентському дискурсі, розглянемо дефініції тлумачних словників англійської мови.

У словнику сучасної англійської мови надається наступна дефініція знання: knowledge is what a person knows; the facts, information, skills, and understanding that one has gained, esp. through learning or experience [66, с. 626]. Знання – це те, що знає людина; факти, інформація, навички та розуміння того, що здобуто, особливо через навчання або досвід. Тобто, знання – це факти (facts), інформація (information), навички (skills), розуміння того, що здобуто через навчання та досвід (understanding that one has gained through learning or experience).

Тлумачний словник New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language пропонує наступне визначення знання: the state of knowing, cognition // understanding, intuitive knowledge // that which is known [73, с. 544].

Знання це – стан того, хто пізнає, пізнання – розуміння, інтуїтивне знання те, що відомо. Подане визначення відрізняється тим, що знання розглядається як стан того, хто пізнає та інтуїтивне знання (the state of knowing, intuitive knowledge).

Dictionary of Canadian English подає таке визначення знання: what one knows. All that is known or can be learned. The fact of knowing. The act of knowing. [60, с. 635]. Знання це те, „що хтось знає. Все відоме або те, що може бути вивчено. Факт знання. Акт знання. У поданому словнику знання є все те, що відомо або може бути вивчено, є актом знання (all that is known or can be learned, the act of knowing).

У словнику Longman Language Activator. The World's First Production Dictionary знання розглядається як scientific – medical etc knowledge (the knowledge that a particular group of people have) firsthand knowledge (knowledge gained through personal experience) [66, с. 734]. Знання розглядається як

„наукове – медичинське та ін. знання (знання певної групи людей) первинне знання (знання, яке здобуто власним досвідом). Знання відноситься до певної групи людей і застосовується у певному середовищі (knowledge that a particular group of people have). Macmillan English Dictionary пропонує наступне визначення знання: knowledge – what is known about different things or about life generally [67, с. 791]. Знання – це те, що відомо про різні речі або про життя взагалі. Знання – це відомості про речі та життя (what is known about things or about life).

У тлумачному словнику Oxford English знання визначається як: knowing; all that a person knows; all that is known [74, с. 258]. Знаючий; все, що знає людина; все, що відомо”. Знання – це все те, що відомо (all that is known).

Concise Oxford English Dictionary: information and skills acquired through experience or education; the sum of what is known; awareness or familiarity. Знання – це „інформація та навички, набуті досвідом або навчанням; сума того, що відомо; обізнаність або ознайомленість”. На відміну від попередніх словників, у цьому словнику знання розглядається як обізнаність та ознайомленість (awareness or familiarity).

У словнику Macmillan English Dictionary „знати” набуває наступне тлумачення: to have learned or found out about smth; learning experience [67, с. 791]. „Знати” – навчатися або дізнаватися про що-небудь; досвід навчання.

У словнику Concise Oxford English Dictionary: to know means “be aware of through observation, inquiry, or information; have knowledge or information concerning; be absolutely sure of something; be familiar or friendly with; have a good command of (a subject or language); have personal experience of”. У словнику Concise Oxford English Dictionary „знати” означає: бути освідомленим шляхом спостереження, дослідження або інформації; мати знання або інформацію, що стосується; бути абсолютно впевнені у чомусь; бути знайомі або дружить з ким-небудь; добре володіти (предметом або мовою); мати особистий досвід. Відмінними рисами у цьому словнику є

спостереження (observation) та дослідження (inquiry), впевненість у чомусь (be absolutely sure of something).

У тлумачному словнику англійської мови Oxford English: “know – have something in your mind that you have learned or discovered; recognize or to be familiar with a person or place; understand” [74, с. 258]. Знати – мати на думці те, що було вивчено або знайдено; визнавати або бути знайомим з людиною або містом; розуміти”.

Звернемо увагу, що ключовою є сема „know” („знати”), яка покладена у корінь слова.

Ми можемо зробити висновок, що сема „know” („знати”) в англійських тлумачних словниках характеризується трьома параметрами:

- 1) to have knowledge or information in your mind;
- 2) recognize or to be familiar with something;
- 3) to have personal experience of.

Ми також можемо зробити ще один висновок: у словникових дефініціях тлумачних словників, які являють ядро концепту, концепт ЗНАННЯ репрезентований п'ятьма параметрами:

- 1) information (we know some facts);
- 2) skills;
- 3) understanding (through learning experience, what you understand and know);
- 4) what is known;
- 5) knowledge.

У „Великому тлумачному словнику української мови” знання визначається як „обізнаність у чому-небудь, наявність відомостей про когось, що-небудь; сукупність відомостей з якої-небудь галузі, набутих у процесі навчання, дослідження і т. ін.; пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому” [7, с. 243].

У поданому словнику знання розглядається як обізнаність, як сукупність відомостей, набутих у процесі навчання або дослідження, як пізнання дійсності.

Ми можемо зробити наступний висновок: у словникових дефініціях українських тлумачних словників, які являють ядро концепту, концепт ЗНАННЯ репрезентований трьома параметрами:

- 1) обізнаність у чому-небудь;
- 2) пізнання;
- 3) сукупність відомостей.

Ключовою є сема „знати”, яка покладена у корінь слова.

У словарних дефініціях тлумачних словників, які представляють ядро концепту, концепт ЗНАННЯ репрезентований параметрами:

- 1) діяльність свідомості;
- 2) результат пізнавальної діяльності;
- 3) відомості;
- 4) стан знаючої людини.

Ключовою є сема „знати”, яка покладена у корінь слова.

Перейдемо до опису периферії концепту ЗНАННЯ. Для цього ми звернулися до даних енциклопедичних, фразеологічних словників, енциклопедичних словників крилатих слів та виражень, словників прислів'їв та приказок, словника фористичних виражень. Нами були розглянуті англійські та українські словники.

В англомовних словниках синонімом знання є інформація, тоді як у україномовних словниках синонімами є пізнання та свідомість: “Knowledge, information – what a person knows. Knowledge applies to all that one knows and understands of facts and general truths and principles, whether gained from books and teachers or by personal experience and observation: His knowledge of the subject is limited. Information applies to things one has learned through having been told by people or books or through observation, and often suggests isolated or

unrelated facts: She has acquired much information about trips to Europe [60, с. 635]. „Знання, інформація – те, що знає людина. Знання відноситься до всіх, хто знає і розуміє факти та загальні істини, чи то почерпнуто з книг і учителів, або власним досвідом та спостереженням: Його знання у цьому предметі обмежені. Інформація відноситься до речей, які були вивчені шляхом розповідання людьми, через читання книг, або спостереження, та часто пропонує окремі або непов’язані факти: Вона здобула багато інформації про поїздки до Європи.

В „Українсько-англійському словнику прислів’їв та приказок” нами було знайдено декілька прикладів, у яких відображено концепт ЗНАННЯ: You will lose your money but not your knowledge which will always provide for you (ви втратите гроші, але не ваші знання, які завжди забезпечать вас); knowledge is the treasure of the mind (знання це – скарб розуму). У цих приказках знання розглядаються як цінність (value), яка завжди корисна.

Knowledge is power (знання–сила); an educated person is powerful (освічена людина – могутня).

Знання розглядається як могутність (power) та влада як у носіїв англійської, так і у носіїв української мов.

Knowledge you gain will never be a hindrance to you, it will always be to your advantage (знання, які отримані ніколи не будуть перешкодою, вони завжди будуть вашою перевагою); the weight of knowledge is never measured (вага знань ніколи не вимірюється). Знання розглядається як безцінна перевага (advantage) освіченої людини. „Знання на плечі не далять” в українській мові це прислів’я свідчить про те, що знання ніколи не бувають зайвими [68, с. 82].

У словнику Oxford Phrasal Verbs Dictionary знати набуває наступного значення: know sb / sth as sth to call sb / sth by a particular name; to think that sb / sth has a particular characteristic or is a particular type of person or thing. Знати когось або щось як називати або запевним ім’ям; думати, що хтось або щось має певну характеристику або певний тип людини або речі.

Be known for sth – to be well known because of a particular characteristic, achievement or feature. Бути відомим за щось-бути добре відомим за певною ознакою, досягненням або рисою.

Know A from B – to be able to recognize the difference between two things. Відрізнити А від В – бути в змоззі зрозуміти різницю між двома речами.

Know of sb / sth – to have heard of sb / sth, but not have very much information about or experience of them / it. Знати про когось або про щось-чути про когось або про щось, але не мати достатньо інформації або досвіду про це [75, с. 162]. У наведених прикладах ключовою є сема „знати” (“to know”).

У словнику афоризмів Jonathan Lockwood Huie’s Life Quotes and Sayings нами були знайдені кілька цитат, де знаходе своє відображення концепт ЗНАННЯ. Наведемо кілька з них: “It ain’t what you don’t know that gets you into trouble. It’s what you know for sure that just ain’t so” – Mark Twain. „Це не те, що ви не знаєте, що отримує вас в біді. Це те, що ви точно знаєте, що все це не так” – Марк Твен. Знання у наведеному прикладі розглядається як здатність володіти якимись відомостями (data), навичками (skills) або інформацією (information) [65].

“Our faith gives us knowledge of something better” – E. F. Schumacher. „Наша віра дає нам знання чогось кращого” – Е. Ф. Шумахер. Знання розглядається як відомості (data) або інформація (information) про щось [65].

“The only source of knowledge is experience” – Albert Einstein. „Єдиним джерелом знань є досвід” – Альберт Ейнштейн. Знання розглядається як сукупність відомостей (data), фактів (facts) про щось, які можуть бути здобуті шляхом власного досвіду (experience) [65].

“Science gives man knowledge, which is power; religion gives man wisdom, which is control” – Martin Luther King, Jr. „Наука дає людині знання, яке є владою; релігія дає людині мудрість, яка є контролем” – Мартін Лютер Кінг-молодший. Знання порівнюється з владою (power) та розглядається як навички

(skills), відомості (data), інформація (information), якими може оволодіти людина [65].

“Knowledge is of the mind, wisdom is of the soul” – Jonathan Lockwood Huie. „Знання – розуму, мудрість – душі” – Джонатан Локвуд Хьюе. У цій цитаті знання розглядаються як розумова міркування (thinking) [65] фразові дієслова та афоризми, ми дійшли наступного висновку: концепт ЗНАННЯ знаходить своє відображення в англійській мовній картині світу і нами були його наступні характерні риси:

1) в англійських фразеологізмах концепт ЗНАННЯ розглядається як досвід, розум, цінність та могутність або сила;

2) в англійських фразових глаголах знання набуває наступного значення: знати когось або щось за певними ознаками, бути відомим, мати здатність зрозуміти різницю, знати також розглядається у значенні чути щось про когось, тобто мати небагато інформації;

3) у цитатах та афоризмах відомих та видатних людей концепт ЗНАННЯ розглядається як інформація та відомості про щось, власний досвід та розумова діяльність.

Ядром концепту ЗНАННЯ в англійській англійській картині світу є такі характеристики: information (інформація), skills (навички), understanding (розуміння), what is known (те, що відомо), knowing (знаючий). Ключовою є сема „знати” (“to know”). На периферії концепту ЗНАННЯ знаходяться наступні характеристики: досвід (experience), цінність (worth), могутність / сила (power), інформація (information), відомості (data), міркування (thinking), перевага (advantage), навички (skills), факти (facts), цікавість (curiosity), хитрість (cunning), особистість (personality).

Проаналізувавши тлумачні словники англійської та української мов, ми можемо зробити наступний висновок: концепт знання має спільні та відмінні риси (характеристики) в англійській та українській мовах. До спільних характеристик відноситься ключова сема „знати” (“know”). Але нами були

знайдені різні параметри репрезентації концепту ЗНАННЯ у свідомості англійського народу: інформація (information), навички (skills), розуміння (understanding), знаючий (knowledge), те, що відомо (what is known). В українській мові відмінними рисами є обізнаність та пізнання, діяльність свідомості, результат пізнавальної діяльності, стан знаючої людини. Це дозволяє зробити висновок о відмінності у репрезентації концепту ЗНАННЯ в різних лінгвокультурах та о різній вербалізації.

Дослідження показало, що концепт «знання» у студентському мовленні має складну, багатосарову структуру, в якій поєднуються раціональні, емоційні, оцінні та соціальні компоненти. Лексико-семантична репрезентація характеризується поєднанням книжної, нейтральної та розмовно-сленгової лексики, а також активною метафоричністю. Когнітивні моделі концептуалізації знання вказують на його практичну, інструментальну та соціальну значущість для студентів.

Таким чином, вербалізація концепту «знання» у студентському дискурсі відображає специфіку освітнього середовища, формує комплекс уявлень про цінність навчальної діяльності та слугує важливим маркером групової комунікації.

2.3. Дискурсивні стратегії та комунікативно-прагматичні особливості реалізації концепту «знання»: асоціативний експеримент

У нашому дослідженні реакції англомовних респондентів дозволяє виявити відношення студентів до знання, яке склалося в певному соціальному середовищі. Нас цікавили наступні питання: з чим асоціюються слова „знання” та „знати”, що є знання на думку англомовних студентів, яким шляхом або де людина здобуває знання, як студенти розглядають знання, що є для них джерелом знання та їх важливість у житті. Проведення даного порівняльного експерименту дає нам можливість проникнути у світ образів

англійської, національної свідомості, виявити етноспецифічні компоненти концепту ЗНАННЯ.

Асоціативний експеримент було проведено у письмовій формі. Нами була складена анкета (6 запитань), яка виявляє ціннісні установки англомовних студентів по відношенню до феномену ЗНАННЯ. Метою анкетування є виявлення етнокультурної специфіки ціннісних орієнтацій у розумінні ЗНАННЯ представниками англомовного студентства.

При цьому використовувалися множинні вільні асоціації: респондента не обмежували лише однією реакцією, а дозволяли давати до десяти відповідей – випробовуваним пропонувалося записати десять перших реакцій (слів будь-якій частині мови) на слово-стимул.

Учасниками експерименту були студенти які достатньою мірою володіють англійською мовою Полтавського університету економіки і торгівлі та ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава). Кількість респондентів –25.

Вікова категорія опитуваних: 19 – 23 роки. Соціальний статус –студенти.

Респондентам запропонували надати деяку особисту інформацію: вік, стать, сімейний стан. Основною метою нашого експерименту було виявлення асоціацій, які пов'язані з концептом ЗНАННЯ у респондентів.

Перше питання анкети стосувалось асоціацій на стимули „знання” та „знати” в англійській лінгвокультурі: Які асоціації у вас виникають зі словами „знання” та „знати”? Which associations do you have with the words “knowledge” and “to know”?

Наведемо 8–10 найбільш частотних реакцій: 6 опитуваних вважають, що знання є навчання та навчальна діяльність (learn / learning activities), у 4 респондентів знання пов'язано з мудрістю (wisdom), 3 респондента пов'язує знання з досвідом (experience), 2 асоціюють його з усвідомленням (awareness), для 3 знання це–книги (books), 2 асоціюють знання з інтелектом (intelligence),

у 3 респондентів знання пов'язано з розумінням (understanding), та 2 асоціюють знання з просвітленням (enlightenment).

Таким чином, студенти визначають знання як мудрість, досвід, усвідомлення, тобто як розумову діяльність людини. Також невід'ємною складовою знання є книги. Виявлені реакції пов'язані з залученням студентів до навчальної пізнавальної діяльності.

На друге запитання „На вашу думку знання це – результат навчальної діяльності або генетична схильність? In your opinion knowledge is the result of learning activities or genetic ability? Були подані наступні відповіді: 98% студентів які достатньою мірою володіють англійською мовою вважають знання результатом навчальної діяльності, та тільки 2% респондентів стверджують, що знання – це генетична здатність.

Ми можемо зробити висновок, що для студентів знання є результатом навчальної діяльності. Тобто студенти розуміють, що знання необхідне у житті.

В анкеті ми просили інформантів назвати шляхи або місця, де людина отримує знання. Назвіть шляхи (міста) де людина отримує знання; Name the ways (places) a person gets knowledge. Приведемо приклади найбільш частотних реакцій: school (школа) – 13, Internet (інтернет) – 12, books (книги) – 8, university (університет) – 10, home (будинок) – 9 ; library (бібліотека) – 4 ; TV (телебачення) – 5.

Отримані дані дозволяють зробити такі висновки: реакція „школа” посідає перше місце, тому що перші знання діти отримують у школі, і, звичайно, студенти розуміють це і ставлять школу на перше місце. Друге місце займає інтернет, це свідчить про те, що студенти у процесі здобуття знань активно користуються електронними ресурсами.

Цікаво відзначити, що майже урівноважені реакції university (університет) – 10, home (дім) – 9. Це може свідчити про те, що студенти сприймають університет як другий дім.

Наступним питання анкети було: „Ви розглядайте знання як щось необхідне, чи те, що ви змушені робити”; “You look at knowledge as A) something necessary; B) something you are forced / have to get”. На це запитання інформанти відповіли наступним чином: 98% респондентів розглядають знання як щось необхідне, та тільки 8% опитуваних вважають, що їх змушують або вони повинні це робити. Декілька чоловік підтримують обидва варіанти. Результати цього запитання свідчать, що знання є важливою складовою життя сучасного студента, бо на сучасному етапі розвитку суспільства освічені та кваліфіковані спеціалісти завжди у потребі.

У п'ятому запитанні респонденти відповідали на запитання „Хто або що є для вас джерелом знання? Who or what is the source of knowledge for you? Результати наступні: books – 14, internet – 13, teachers – 11, parents – 10, friends – 8, family (родина) – 6.

Ми можемо зробити висновок, що джерелом знання для студентів є сфера навчання, до якої ми відносимо книги, Інтернет та вчителів. Неменш важливими у здобутті знань є близькі люди, до яких ми відносимо батьків,

друзів та родину. Це підкреслює важливість родини для сучасного студента. Також необхідно зазначити, що асоціати FAMILY, INTERNET, PARENTS, FRIENDS самі по собі є концептами універсальними.

Це свідчить про взаємозв'язок концептів, а також про те, що серед реакцій на стимул „знання” є велика можливість наявності як універсальних реакцій, так специфічних.

Відзначимо, що майже урівноважені реакції teachers – 11, parents – 10.

Такий результат підтверджує загальновизнану думку, що вчитель завжди був наставником, відрізнявся мудрістю та міг дати пораду.

В останньому запитанні нашої анкети просиливи значити важливість знання у житті респондентів: „Знання важливе у вашому житті? “Is knowledge important in your life?” Відповіді були такі: A. Yes. It is important; B. Yes. Extremely important; C. No. Not important at all. 70% учасників опитування

вважають, що знання дуже важливе в їхньому житті. 29% респондентів відповіли, що знання важливе для них. Зовсім неважливими знання у своєму житті вважає тільки 1% опитуваних. Тобто, для більшості сучасних студентів знання є дуже важливою складовою їхнього життя. Різне сприйняття концепту респондентами, які відносяться до однієї лінгвокультури, може бути пояснено однією з ознак концепту – амбівалентністю.

Як нами вже відзначалося, ми розрізняємо ядро концепту та його периферію. На основі аналізу частотності асоціатів визначені ядро (перші три найбільш частотні реакції), базовий шар (наступні 4 – 6 реакцій), ближня периферія (7 – 10 реакцій) і дальня периферія (індивідуальні асоціати).

У ядерному компоненті за даними експерименту ми можемо визначити наступні характеристики концептуального змісту: когнітивні ознаки “learn /learning activities” („навчання та навчальна діяльність”), “wisdom” („мудрість”) та “experience” („досвід”), які пов’язані з розумовим та пізнавальним компонентами. Звернемо увагу, що обидва компоненти є результатом навчальної діяльності, яка є основою для студентів.

У базовому шару концепту ЗНАННЯ відображені ознаки, які пов’язані з особливістю розумової діяльності та інтелектом: “awareness” („усвідомлення”), “intelligence” („інтелект”), “understanding” („розуміння”).

Серед компонентів навчання ми виявляємо: “books” („книги”), “school” („школа”), “reading” („читання”).

Наближній периферії дані вільного асоціативного експерименту демонструють стійкий зв’язок концепту ЗНАННЯ зі сферою освіти (“education” („освіта”), “university” („університет”), “teaching” („вчення”), релігійною сферою (“Bible” („Біблія”), “church” („церква”), а також з інформаційною сферою (“information” („інформація”), (“science” („наука”), (“social media” („соціальні медіа”). Примітно, що дані експерименту підтверджують наявність когнітивних ознак, виявлених раніше на матеріалі

різноманітних словників: “experience” („досвід”), “information” („інформація”), “facts” („факти”), “power” („сила”), “knowing” („знаючий”).

Дальня периферія (одиночні асоціати) для концепту ЗНАННЯ демонструє ще більший розкид асоціативних зв'язків, що реалізують різні аспекти поняття „знання”. Це перш за все різнівиди діяльності: “study” („навчання”), “work” („праця”), “observation” („спостереження”), “interaction” („взаємодія”), “travelling” („подорожування”). Знання усвідомості студентів тісно пов'язано з емоціями та почуттями: “relaxation” („релаксація”), “success” („успіх”), “happiness” („щастя”), “love” („любов”).

В цілому слід зазначити, що аналіз даних вільного асоціативного експерименту демонструє збереження і подальший розвиток тих тенденцій, які були відзначені при аналізі системно-мовних і текстових даних.

За результатами асоціативного експерименту ми дійшли висновку, що сучасні студенти розуміють знання як результат навчальної діяльності, як необхідну та дуже важливу складову свого життя. Знання для студентів – це навчання та навчальна діяльність (learn / learning activities), мудрість (wisdom), досвід (experience) та усвідомлення (awareness), що значно доповнює дані тлумачних словників англійської мови, де знання характеризується такими параметрами: інформація (information), навички (skills), розуміння (understanding), те, що відомо (what is known), знаючий (knowing).

Місцями, де студенти здобувають знання є школа, інтернет та книги. Реакція „школа” та „книги” є універсальними реакціями, тоді як реакція „інтернет” свідчить про певні навички сучасних студентів у користуванні персональним комп'ютером та електронними ресурсами, що небуло характерною ознакою концепту ЗНАННЯ кілька років тому.

Знання – сила. Це найбільшпоширений стимул на реакцію „знання”. В україномовній картині світу існують безліч прислів'їв та приказок, що відображають концепт ЗНАННЯ у цьому світі. В англійській мові також

присутні прислів'я “Knowledge is powerful” („Знання–сила”), але вони менше поширені та загальноновизнані.

Дієслово „сподіватися” є також відмінною характеристикою концепту знання в українській мові. Тобто знання асоціюється з надією та вірою. „Бог” – це й стимул зустрічається як і в українській, так і в англійській культурах. Це пов'язано з культурними та релігійними цінностями народів. Вважається, що Бог – це символ всевишньої влади, мудрості та розуму. В англійській картині світу релігійна сфера також відображена у реакціях „церква”, „Біблія”, „молитися”, „молитва”, „релігія” та „мечеть”.

Наступною відмінною рисою концепту ЗНАННЯ в українській мовній картині світу є стимул „вічність”. Тобто концепт ЗНАННЯ асоціюється чимсь нерушимим, могутнім, що може зберегтися століттями та передаватися із покоління в покоління.

Останньою специфічною характеристикою знання є стимул „розумний”. У результаті навчальної, пізнавальної та розумової діяльності людина здобуває знання, що робить її розумною. Ця ознака не є характерною для англійської мови.

За результатами дослідження нами було виділено ядро концепту ЗНАННЯ, до якого належать дані тлумачних словників та найбільш частотні реакції експерименту: information (інформація), skills (навички), understanding (розуміння), what is known (те, що відомо), knowledge (знання), learn / learning activities (навчання та навчальна діяльність), wisdom (мудрість) та experience (досвід). До периферії концепту належать дані фразеологічних словників, словників прислів'їв та приказок, фразеологічних словників та словників афоризмів: experience (досвід), worth (цінність), power (могутність / сила), information (інформація), data (відомості), thinking (міркування), advantage (перевага), skills (навички), facts (факти), curiosity (цікавість), cunning (хитрість), personality (особистість), а також дані асоціативного експерименту:

education (освіта), university (університет), teaching (вчення), information (інформація), science (наука), socialmedia (соціальнімедіа).

Що стосується українських носіїв мови, то ми можемо зробити наступний висновок: в українській мові знання асоціюється з силою, бабусею, роботою, світом, Богом, вічністю, з дієсловами думати та сподіватися та прикметниками старий і розумний, чого немає в англійській мові, де знання асоціюється з мудрістю, досвідом, усвідомленням, книгами, інтелектом, розумінням та просвітленням.

Таким чином, при дослідженні концепту ЗНАННЯ в англійській та українській картинах світу виявляються як універсальні такі специфічні характеристики, які проявляються в планізмісту, вираження та функціонування концепту. Концепт ЗНАННЯ в уявленні носіїв англійської мови відрізняється від уявлення носіїв української мови, концепт репрезентується та вербалізується інакше за допомогою різних атрибутів: experience (досвід), worth (цінність), power (могутність / сила), information (інформація), data (відомості), thinking (міркування), advantage (перевага), skills (навички), facts (факти), idea (ідея), to be well known because of a particular characteristic (бути добре відомим запевною ознакою), to be able to recognize something (бути у змозі розрізняти щось), curiosity (цікавість), cunning (хитрість), personality (особистість), а також дані асоціативного експерименту: education (освіта), university (університет), teaching (вчення), information (інформація), science (наука), social media (соціальні медіа).

Ми можемо зробити висновок, що доцільність застосування вільного ненаправленого асоціативного експерименту на практиці сучасних лінгвокультурологічних досліджень не викликає сумнівів. Наш аналі концепту ЗНАННЯ показав, що результати вільного асоціативного експерименту досить показові і можуть бути вкрай цікаві при вивченні мовної картини світу і національної концептосфери, так як кожна мовна особистість втілює у своїй мовній практиці феномени національної культури.

Висновки до розділу 2

Однимі з багатьох концептів сучасного англомовного студентського дискурсу є концепт ЗНАННЯ. Студенти використовують знання у процесі навчання, розмовляють про знання, здобувають знання та обмінюються ними. Нами був проаналізований концепт ЗНАННЯ як складова студентського дискурсу. Визначення поняття „концепт” займає центральне місце у сучасній лінгвістиці. На даний момент існують різні методики та алгоритми дослідження концепту. Дослідниками використовуються різні підходи до вивчення концептів: лінгвокультурний, лінгвокогнітивний, семантико-когнітивний та когнітивно-дискурсивний підходи. Концепт розглядається як одиниця колективного знання – свідомості, як багатовимірне смислоутворення, багатовимірний розумовий конструкт, як „алгебраїчний” вираз, як складна структура, як складний ментальний комплекс та уявлення про світ.

Ми розуміємо концепт як одиницю знання чи свідомості, яка безпосередньо пов’язана з розумовою і пізнавальною діяльністю людини, що відображає її знання і досвід і відноситься до мовної картини світу.

За результатами аналізу даного концепту на матеріалі англійських та українських тлумачних словників, словників прислів’їв та крилатих виражень і афоризмів, нами було знайдено багато прикладів використання концепту ЗНАННЯ в англійській та українській культурах, що свідчить про те, що англійці та українці приділяють велику увагу знанням. Але в англійській культурі ядром концепту ЗНАННЯ є *information* (інформація), *skills* (навички), *understanding* (розуміння), *what is known* (те, що відомо), *knowing* (знаючий). В українській культурі знання – це обізнаність у чому-небудь, пізнання, сукупність відомостей, діяльність свідомості та стан знаючої людини. Було також виявлено, що ключовою семою у трьох мовах є сема „знати” („to know”).

Спираючись на дані асоціативного експерименту, який ми провели з метою виявлення ставлення студентів, котрі в достатній мірі володіють

англійською мовою до знання: з чим воно асоціюється, хто або що є для студентів джерелом знання, де вони здобувають знання, та їх важливість у житті, нами було виявлено, що концепт ЗНАННЯ у свідомості сучасних студентів асоціюється з мудрістю, досвідом, усвідомленням, книгами, інтелектом, розумінням, що не є характерною ознакою для української мови. Більшість учасників експерименту вважають знання результатом навчальної діяльності та дуже важливою складовою свого життя. Сучасні студенти отримують знання у школах, інтернеті, університетах. Джерелом знання для них є книги, інтернет, вчителі, родина та друзі.

На основі отриманих даних можливо зробити висновок, що концепт ЗНАННЯ в англійській свідомості являє собою сукупність навичок, інформації, досвіду та мудрості. Спільною ознакою вербалізації концепту в англійській та українській мовах є ключова сема „знати” (“know”). Відмінними рисами вербалізації концепту в англійській та українській лінгвокультурах є наступні атрибути: *experience* (досвід), *worth* (цінність), *power* (могутність / сила), *information* (інформація), *data* (відомості), *thinking* (міркування), *adv* (перевага), *skills* (навички), *facts* (факти), *idea* (ідея), *to be well known because of a particular characteristic* (бути добре відомим за певною ознакою), *to be able to recognize something* (бути у змозі розрізнити щось), *curiosity* (цікавість), *cunning* (хитрість), *personality* (особистість), а також дані асоціативного експерименту: *education* (освіта), *university* (університет), *teaching* (вчення), *information* (інформація), *science* (наука), *social media* (соціальні медіа) в англійській мові та попередження, дія, краще, володіння достатньою кількістю знань, розум, оцінювати українській мові. В англійській мові синонімом слова „знання” є *information* (інформація), коли в українській мові синонімом є пізнання та свідомість. Отримані результати дослідження дозволяють нам стверджувати про відмінне відображення концепту ЗНАННЯ у свідомості сучасних студентів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі нами було досліджено сучасний англомовний студентський дискурс та його особливості, який відіграє значну соціальну та системно-мовну роль. Були розглянуті теорія дискурсу та його види, а також теорія концепту та різноманітні підходи до його опису. Ми проаналізували концепт ЗНАННЯ як складову сучасного англомовного студентського дискурсу.

На основі проведеного дослідження ми можемо зробити такі висновки:

1. Дискурс як основна категорія сучасної комунікативної лінгвістики знаходиться в центрі уваги багатьох лінгвістів. Існує багато підходів та методик описання цього явища, але загальновизнаного підходу та універсального визначення не існує. Дискурс розглядається з різних точок зору: як мова, занурена в життя; як комунікативна подія; як мовленнєво-розумова діяльність; як система; як складний соціолінгвістичний феномен. Ми розуміємо дискурс як своєрідну мову, що використовується у процесі взаємодії комунікантів, як форму соціальної поведінки, як особливий ментальний простір, у якому реалізуються різні концепти. Дискурс – це результат мовленнєво-розумової діяльності; він являє собою сукупність знань про світ у вигляді думок, суджень і висловлювань.

2. У сучасній лінгвістиці налічується більше ста видів дискурсу, серед яких ми визначаємо студентський дискурс, який відноситься або тісно пов'язаний із молодіжним, навчальним, освітньо-педагогічним та академічним видами дискурсу. Молодіжне студентське спілкування є показником сучасного стану мови та містить у собі багато мовних і мовленнєвих явищ. Студентський дискурс – це різновид молодіжного дискурсу, акторами якого є студенти та викладачі; це мовлення сучасного студентства, занурене в освітній процес. Ми визначаємо студентський дискурс як багатогранне соціальне та лінгвістичне явище, що відображає стан певної мови й формує тенденції її розвитку, створює особливий ментальний простір,

який маніфестується через реалізацію певних комунікативних моделей, у яких реалізуються як універсальні, так і специфічні концепти концептосфери мови молоді та певної лінгвокультури загалом.

3. Як і будь-який вид дискурсу, дискурс студентів має свої певні особливості: лексичні, граматичні, словотвірні, синтаксичні та стилістичні. Яскравими рисами студентського спілкування є такі мовленнєві особливості, як сленг та жаргон. Також мовлення студентів має своєрідну тематику. Однією з важливих характеристик цього дискурсу є використання концептів, серед яких ми називаємо концепт ЗНАННЯ.

4. У сучасній лінгвістиці існують різні алгоритми та методики дослідження концепту: лінгвокультурний, лінгвокогнітивний, семантико-когнітивний та когнітивно-дискурсивний підходи. Концепт розглядається як одиниця колективного знання – свідомості, як багатовимірне смислове утворення, як багатовимірний розумовий конструкт, як „алгебраїчний” вираз, як складна структура, як складний ментальний комплекс та уявлення про світ. Ми розуміємо концепт як одиницю знання чи свідомості, яка безпосередньо пов’язана з розумовою та пізнавальною діяльністю людини, що вбирає її знання та досвід і відображає мовну картину світу. Концепт є носієм культурних смислів і зберігає у собі культурні цінності народу.

5. Аналіз концепту ЗНАННЯ, проведений на матеріалі англійських тлумачних словників, словників прислів’їв і приказок, фразеологічних словників, словників фразових дієслів та словників крилатих виразів і афоризмів, дозволив дійти висновку, що в англійській картині світу концепт ЗНАННЯ розглядається як *information* (інформація), *skills* (навички), *understanding* (розуміння), *what is known* (те, що відомо), *knowing* (знаючий), що є ядром концепту та відрізняється від української та російської картин світу.

6. За даними асоціативного експерименту, метою якого було дослідження реакцій респондентів на стимул ЗНАННЯ, за результатами

експерименту знання асоціюється у сучасних студентів із мудрістю, досвідом, усвідомленням, книгами, інтелектом, розумінням, що не є характерною ознакою для української лінгвокультури. Більшість учасників експерименту вважають знання результатом навчальної діяльності та дуже важливою складовою свого життя. Сучасні студенти, що достатньо добре володіють англійською мовою отримують знання у школах і університетах, з Інтернету та з книг. Джерелом знань для них є книги, Інтернет, учителі, родина та друзі.

У сучасному англomовному студентському дискурсі концепт ЗНАННЯ, за результатами асоціативного експерименту, відображається як навчальна діяльність, мудрість, досвід, розуміння та усвідомлення. Знання також асоціюється з книгами та інтелектом. Отримані дані значною мірою доповнюють і розширюють дефініції тлумачних словників, де ядром концепту є інформація, навички, розуміння, знання та те, що відомо. Отже, ми можемо зробити висновок, що в англomовній свідомості концепт ЗНАННЯ являє собою навчальну діяльність, свідомість та сукупність навичок, інформації, досвіду й мудрості.

Про відмінності у вербалізації та репрезентації концепту ЗНАННЯ у свідомості студентів свідчать специфічні атрибути концепту, такі як міркування, хитрість, ідея, особистість, цінність, сила, перевага, уміння щось розрізнати та бути добре відомим за певними ознаками. Концепт ЗНАННЯ є важливою та невід'ємною складовою сучасного студентського дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. Дискурс як процес і категорія комунікації Лінгвістика. 2005. №2. С. 15–28.
2. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 280 с.
3. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 240 с.
4. Беляєва О. В. Мова і культура: Дискурсивні аспекти, Київ: Наукова думка, 2008.
5. Бурдова В. П. Сленг як інструмент молодіжного самовираження, Львів: Світ, 2021. 165 с.
6. Бурдова, В. Студентський сленг як мовний феномен, Київ: Вища школа, 2011.
7. Великий тлумачний словник української мови. Упоряд. Т. В. Ковальова. Худож. оформлювач Б. П. Бублик, Харків. Фоліо, 2005. 767 с.
8. Вінницька О. В. Фонема структурного англомовного газетного інформаційного повідомлення як фактор формування його прагматики. Новітня філологія. 2005. № 2 (22). С. 132–136.
9. Габермас Ю. Теорія комунікативної дії, К., 2000. 512 с.
10. Дж. Філліпсі, М. Йоргенсен. Соціолінгвістичні підходи до дискурсу, К., 2005.
11. Дорошенко К. О. Компресивні процеси у студентському мовленні, Дніпро: Академія, 2024. 158 с.
12. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки. Посібник Для студентів та викладачів вищих навчальних закладів, Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 416 с.
13. Єрмоленко А. Дискурс як основа націоналізованого життєвого світу, К., 2003. 192 с.

14. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія : підручник, К. : Лібра, 1999. 488 с.
15. Жаботинська С. А. Концепт як фрагмент когнітивної структури. Мовознавство, 2009. №1.
16. Жарікова Ю.В. «Когнітивна лінгвістика. Лінгвокультурологія». Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Випуск V, 2015. philology.bdpu.org.ua
17. Закон України «Про колективні договори і угоди». Голос України, 1993. 15 липня.
18. Зяблова Н. Дискурс і текст: семантичні та прагматичні аспекти, К., 2010. 198 с.
19. Карасик В. І. Лінгвістика тексту та дискурс, Х., 2002.
20. Космеда Т.А., Плотнікова Н. В. Лінгвоконцептологія : Мікроконцептосфера СВЯТКИ в українському мовному просторі : монографія, Львів : ПАІС, 2010. 408 с.
21. Кость С. Семантико-теоретичний аналіз функціонування терміна дискурс. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» 2010. № 675. С. 121–124.
22. Кочан І. М. Соціолінгвістика: основи теорії та методики, Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009.
23. Кочерган М.П. Загальне мовознавство : підручник 3-тєвид, К. : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
24. Кравченко Л. С. Молодіжне мовлення як соціокультурний феномен, Київ: Логос, 2021. 192 с.
25. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Лінгвоконцептологія: теоретичні засади, Одеса: Астропринт, 2012.
26. Лівицька І. Науковий дискурс: рівні та особливості аналізу. Наукові записки. Серія: філол. науки. Вип. 96(1). 2011. С. 381 – 385.

27. Лук'янець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В. Сучасний науковий дискурс : Оновлення методологічної культури, К., 2000. 304 с.
28. Мангено Д. Поняття дискурсу у сучасній лінгвістиці, К., 1998. 176 с.
29. Масенко Л. Т. Студентський дискурс у сучасній комунікації, Харків: Вид-во ХНУ, 2011.
30. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник. вид. 3 доп. і поліпш, К. : ЦУЛ, 2002. 284 с.
31. Міхеєва Л. М. Мова студентства як соціолінгвістичний феномен, Харків: Освіта, 2019. 214 с.
32. Ніколаєва Т. М. Комунікативно-прагматичні особливості молодіжного дискурсу, Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. 152 с.
33. Піменова М. В. Концептуальні дослідження в сучасній лінгвістиці, К.: Наукова думка, 2010.
34. Селіванова О. О. Дискурс і комунікативна компетентність, Київ, 2010.
35. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, архітектоніка, варіативність. [На матеріалах сучасної газетної публіцистики] : Монографія. За ред. В. Різуна. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, К., 2002. 392 с
36. Серажим К. Еволюція поглядів на дискурс. Актуальні проблеми журналістики: зб. наук. Праць, Ужгород, 2001. 490 с.
37. Серажим К. Політичний дискурс і сучасне інформаційне середовище України, К., 2007. 224 с.
38. Сергієнко І. В. Динаміка студентського дискурсу в сучасному комунікативному просторі, Харків: Освіта, 2022. 180 с.
39. Синельникова Л. М. Лінгвоконцептологічні засади аналізу культурних феноменів, Харків: ХНУ, 2018.

40. Ставчук Н.В. «Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики». dspace.udpu.edu.ua, [Електронний ресурс]. dspace.udpu.edu.ua
41. Українські дослідники сучасного дискурсу. Соціальні комунікації, 2015. №1. С. 24–37.
42. Феркло Н. Теорії дискурсу, К., 2001.
43. Філіпсі Л. Дж., Йоргенсен М. В. Комунікативні практики у сучасному дискурсі, Київ: Наукова думка, 2003.
44. Фіске Дж. Вступ до аналізу дискурсу, Лондон, 1990. 256 с.
45. Хорошун О. О. «Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики». Вісник Житомирського державного університету. Випуск 49. Філологічні науки, 2010.
46. Чередниченко О. І. Сучасний український молодіжний сленг: лінгвістичний аспект, Київ, 2018.
47. Шевченко І.С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Харків : Константа, 2005. С. 9-20.
48. Шевченко О.М. «Когнітивна лінгвістика як напрям мовознавчого дослідження». repository.pdmu.edu.ua, 2020. repository.pdmu.edu.ua
49. Шерстюк Н. Дискурс: від становлення поняття до соціально-конструкціоністських теорій дискурс-аналізу. Нова парадигма. Філософія. 2013 Вип. 114. С. 50 – 58.
50. Шерстюк Н. Дискурс-аналіз у міждисциплінарному контексті, Львів, 2012. 144 с.
51. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Енциклопедичний словник, Київ : АртЕк, 1998. С. 87–93.
52. Южакова О. «Концепт як головна одиниця когнітивної лінгвістики в аналізі терміносистем (на матеріалі термінології холодильної техніки)». Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», 2010, № 675, с. 57-64. science.lpnu.ua

53. Ягодзінський С.М. Феномен наукового дискурсу: пошуки шляхів ідентифікації. Науковий дискурс в умовах інформаційного суспільства: методологічний і соціокультурний аспекти : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.02. Київ, 2008.
54. Beaugrande, R.D. *Linguistic Theory: The Discourse of Fundamental Works* (1st ed.). 1999, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315846361>
55. Binalet C.B., Wilang J.D. «Language Functions in Undergraduate Classroom Discourse». SSRN, 2023. [SSRN](https://ssrn.com/abstract=4388888)
56. Bizzell P. *Hybrid Academic Discourses: What, Why, How*. P. Bizzell *Composition Studies*. 27. 1999. P. 7-21. (дата звернення: 12.03.2022).
57. Brookes D.T., Etkina E. «Using conceptual metaphor and functional grammar to explore how language used in physics affects student learning». arXiv, 2007.
58. Burdova V. *Student Slang*. Diploma thesis. Brno, 2009. 202 p.
59. Charaudeau P. *Langage et discours*. P.: Hachette, 2003. 176 p.
60. *Concise English Dictionary (Eleventh Edition)*ictionary of Canadian English. The Senior Dictionary. Toronto onathan Lockwood Huie's Life Quotes and Sayings [Електронний ресурс] Режим доступу до слов. : <http://www.jonathanlockwoodhuie.com/quotes/life/>
61. Eble C. *Colloquial Speech among University Students*. Cambridge: CUP, 2018. 190 p.
62. Eble C. *Slang, Argot and Ingroup Codes*. University of North Carolina, Chapel Hill, NC, USA, 1996. P. 412–414.
63. Harris Z. *Discourse analysis*. Lanfuage. 2002. Vol. 28. № 1. P. 1-30; 474-494
64. *International Student* [Електроннийресурс] Режим доступу до форуму. <http://www.internationalstudent.com/>
65. Johnson R. *Language and Youth Culture: Modern Communication Patterns*. Oxford: OUP, 2020. 210 p.

66. Longman Language Activator. The World's First Production Dictionary
67. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. London, 2006. 393 c.
68. Margulis A. English Dictionary of proverbs and sayings. Alexander Margulis, Asya Kholodnaya, USA. 196 p.
69. Mathieu C.S. «Introduction: classroom discourse at the intersection of...». Taylor & Francis Online, 2021. [tandfonline.com](https://www.tandfonline.com)
70. McCrindle M. Youth Slang, London, 2003. P. 53–67.
71. McHoul A. Discourse, Foucauldian Approach. A. McHoul. Encyclopedia of Language and Linguistics. Editor-in-Chief : Keith Brown. 2nd ed. USA : Elsevier, 2006. C. 680 – 686.
72. McHout A., Pearson V. Studies in Applied Linguistics. Oxford: Oxford University Press, 2002.
73. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Lexicon Publications, Inc. Danbury, 212 p.
74. Oxford English Dictionary, 2-й edition, edited John Simpson and Edmund Weiner, Clarendon Press, 1989, 20 volumes, hardcover, ISBN 0-19-861186-2
75. Oxford Phrasal Verbs Dictionary for learners of English p. 93
76. Pearson B. Villiers P de. Discourse, Narrative and Pragmatic Development. Encyclopedia of Language and Linguistics. Editor-in-Chief : Keith Brown. 2nd ed. USA : Elsevier, 2006. P. 680 – 686.
77. Schiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford. D. Schiffrin. Cambridge, Mass.: Basil Blackwell, 1994. 195 p.
78. Soter A.O. «What the discourse tells us: Talk and indicators of high-learning». ScienceDirect, 2008. [sciencedirect.com](https://www.sciencedirect.com)
79. T.A. van Dijk. Strategies of Discourse Comprehension. New York : Academic Press, 1983. 389 p. [https://www.scirp.org\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)](https://www.scirp.org(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje)))

reference. ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1487970 (дата звернення: 12.03.2022).

80. Topuniversities [Електронний ресурс] Режим доступу до форуму : <http://www.topuniversities.com/student-forum>

81. van Dijk T. A. Discourse and Knowledge, London: Macmillan, 1997.

82. van Dijk T. A. Discourse, Sociology. Rhodes University, Grahamstown, South Africa, 1997.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета асоціативного експерименту

Age: _____

Sex: male / female (underline)

Family status: married / single (underline)

QUESTIONNAIRE

1. Which associations do you have with the words “knowledge” and “to know”?
2. In your opinion knowledge is:
 - A. the result of learning activities
 - B. genetic ability(circle your answer)
3. Name the ways (places) a person gets knowledge:
4. You look at knowledge as:
 - A. something necessary
 - B. something you are forced/have to get(circle your answer)
5. Who or what is the source of knowledge for you?
6. Is knowledge important in your life?
 - A. Yes. It is important.
 - B. Yes. Extremely important.
 - C. No. Not important at all.(circle your answer)

Результати асоціативного експерименту

Респонденти: студенти педагогічного університету (англомовні)

Загальна кількість учасників: осіб

Вік: 19–23 роки

Стать:

жіноча –11 осіб (44%)

чоловіча –14 осіб (54%)

Сімейний стан:

одружені – 2 особи (7%)

не одружені –23 особи (93%)

Опис експерименту

1. “Which associations do you have with the words “knowledge” and “to know”? / «З чим у вас асоціюються слова „знання” та „знати”?»

Респонденти назвали такі реакції:

Learn / learning activities – 45; wisdom – 22; experience – 21; awareness – 19; books – 19; intelligence – 17; understanding – 16; enlightenment – 14; insight, school – 11; reading – 10; internet – 8; education, information, science, social media – 7; acknowledgement, Bible, church, development of talent / skills, university – 6; discoveries, exposure, teaching – 4; art, associations, creativity, facts – 3; familiarity, socialization, teachers – 3; concentration, daily life experience, debates, description, desire, hard work, history, inspiration, intelligent, library, literate, necessity, power, practice; respect, study, truth, work, colleges, institutions, mosques, press – 2; (інші поодинокі відповіді – 1).

Наведемо 8–10 найбільш частотних реакцій: 6 опитуваних вважають, що знання є навчання та навчальна діяльність (learn / learning activities), у 4 респондентів знання пов’язано з мудрістю (wisdom), 3 респондента пов’язує знання з досвідом (experience), 2 асоціюють його з усвідомленням (awareness),

для 3 знання це—книги (books), 2 асоціюють знання з інтелектом (intelligence), у 3 респондентів знання пов'язано з розумінням (understanding), та 2 асоціюють знання з просвітленням (enlightenment).

Таким чином, студенти визначають знання як мудрість, досвід, усвідомлення, тобто як розумову діяльність людини. Також невід'ємною складовою знання є книги. Виявлені реакції пов'язані з залученням студентів до навчальної пізнавальної діяльності.

На друге запитання „На вашу думку знання це – результат навчальної діяльності або генетична схильність? In your opinion knowledge is the result of learning activities or genetic ability? Були подані наступні відповіді: 98% студентів які достатньою мірою володіють англійською мовою вважають знання результатом навчальної діяльності, та тільки 2% респондентів стверджують, що знання – це генетична здатність.

Ми можемо зробити висновок, що для студентів знання є результатом навчальної діяльності. Тобто студенти розуміють, що знання необхідне у житті.

В анкеті ми просили інформантів назвати шляхи або місця, де людина отримує знання. Назвіть шляхи (міста) де людина отримує знання; Name the ways (places) a person gets knowledge. Приведемо приклади найбільш частотних реакцій: school (школа) – 13, Internet (інтернет) – 12, books (книги) – 8, university (університет) – 10, home (будинок) – 9 ; library (бібліотека) – 4 ; TV (телебачення) – 5.

Отримані дані дозволяють зробити такі висновки: реакція „школа” посідає перше місце, тому що перші знання діти отримують у школі, і, звичайно, студенти розуміють це і ставлять школу на перше місце. Друге місце займає інтернет, це свідчить про те, що студенти у процесі здобуття знань активно користуються електронними ресурсами.

Цікаво відзначити, що майже урівноважені реакції university (університет) – 10, home (дім) – 9. Це може свідчити про те, що студенти сприймають університет як другий дім.

Наступним питання анкети було: „Ви розглядайте знання як щось необхідне, чи те, що ви змушені робити”; “You look at knowledge as A) something necessary; B) something you are forced / have to get”. На це запитання інформанти відповіли наступним чином: 98% респондентів розглядають знання як щось необхідне, та тільки 8% опитуваних вважають, що їх змушують або вони повинні це робити. Декілька чоловік підтримують обидва варіанти. Результати цього запитання свідчать, що знання є важливою складовою життя сучасного студента, бо на сучасному етапі розвитку суспільства освічені та кваліфіковані спеціалісти завжди у потребі.

У п'ятому запитанні респонденти відповідали на запитання „Хто або що є для вас джерелом знання? Who or what is the source of knowledge for you? Результати наступні: books – 14, internet – 13, teachers – 11, parents – 10, friends – 8, family (родина) – 6.

Ми можемо зробити висновок, що джерелом знання для студентів є сфера навчання, до якої ми відносимо книги, Інтернет та вчителів. Неменш важливими у здобутті знань є близькі люди, до яких ми відносимо батьків, друзів та родину. Це підкреслює важливість родини для сучасного студента. Також необхідно зазначити, що асоціати FAMILY, INTERNET, PARENTS, FRIENDS самі по собі є концептами універсальними.

Це свідчить про взаємозв'язок концептів, а також про те, що серед реакцій на стимул „знання” є велика можливість наявності як універсальних реакцій, так специфічних.

Відзначимо, що майже урівноважені реакції teachers – 11, parents – 10.

Такий результат підтверджує загальновизнану думку, що вчитель завжди був наставником, відрізнявся мудрістю та міг дати пораду.

В останньому запитанні нашої анкетими просиливи значити важливість знання у житті респондентів: „Знання важливе у вашому житті? “Is knowledge important in your life?” Відповіді були такі: А. Yes. It is important; В. Yes. Extremely important; С. No. Not important at all. 70% учасників опитування вважають, що знання дуже важливе в їхньому житті. 29% респондентів відповіли, що знання важливе для них. Зовсім неважливими знання у своєму житті вважає тільки 1% опитуваних. Тобто, для більшості сучасних студентів знання є дуже важливою складовою їхнього життя. Різне сприйняття концепту респондентами, які відносяться до однієї лінгвокультури, може бути пояснено однією з ознакконцепту – амбівалентністю.

2. “In your opinion knowledge is the result of learning activities or genetic ability?”

97% опитаних відповіли, що знання – це результат навчальної діяльності, і лише 2% вважають, що знання – це генетична здатність.

3. “Name the ways (places) a person gets knowledge”

Найпоширеніші відповіді: school –12; internet –11; books – 10; university – 28; home –9; library –7; TV – 6; college – 4; environment –4; experience –3; news –3; friends, movies, teachers –2; learning, listening, magazines, social media –1; family members, reading, travelling –1; friendship –1; communication, family, newspapers, study, street –1; institutions, mosques, parents, society –1.

4. “You look at knowledge as: A. something necessary B. something you are forced/have to get” 98% відповіли, що знання – це щось необхідне, а 8% вважають, що знання – це те, що їх змушують здобувати. Декілька осіб обрали обидва варіанти.

5. “Who or what is the source of knowledge for you?” books –13; Internet – 12; teachers –11; parents –10; friends – 9; family –8; social media –8; news / TV – 8; school –7; movies –5; radio – 4; siblings – 3; music, experience, newspaper, society, university – 2; environment, library – 2; associations, elders, lectures – 2;

articles, history, peer group – 1; education, institutions, novels, observations, religious leader, researches – 1.

6. “Is knowledge important in your life? A. Yes. It is important. B. Yes. Extremely important. C. No. Not important at all.”

Результати:

29% – вважають знання важливими у житті;

70% – вважають знання надзвичайно важливими;

1% – вважають знання неважливими.